

Kontrolni sustav ekološke proizvodnje u Republici Hrvatskoj

Tarandek, Marko

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:897138>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-24**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
FAKULTET AGROBITOEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Marko Tarandek

Diplomski studij Ekološka poljoprivreda

**KONTROLNI SUSTAV EKOLOŠKE PROIZVODNJE U
REPUBLICI HRVATSKOJ**

Diplomski rad

Osijek, 2022.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
FAKULTET AGROBITOEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Marko Tarandek

Diplomski studij Ekološka poljoprivreda

KONTROLNI SUSTAV EKOLOŠKE PROIZVODNJE U
REPUBLICI HRVATSKOJ

Diplomski rad

Povjerenstvo za obranu i ocjenu diplomskog rada:

1. Prof.dr.sc. Brigita Popović, predsjednik
2. Prof.dr.sc. Mirjana Brmež, mentor
3. Prof.dr.sc. Karolina Vrandečić, član

Osijek, 2022.

Sadržaj

1.	UVOD.....	1
2.	PREGLED LITERATURE	2
2.1.	Ciljevi i načela ekološke proizvodnje.....	2
2.2.	Razvoj ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj	6
2.3.	Statistički pokazatelji – višegodišnji pregled	7
2.4.	Dionici kontrolnog sustava ekološke proizvodnje.....	10
2.4.1.	Ministarstvo poljoprivrede	12
2.4.2.	Ministarstvo financija – carinska uprava	13
2.4.3.	Državni inspektorat – Sektor za nadzor poljoprivrede.....	13
2.4.4.	Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju.....	14
2.4.5.	Hrvatska akreditacijska agencija.....	14
2.4.6.	Ovlaštena kontrolna tijela.....	15
2.4.7.	Subjekti u ekološkoj proizvodnji.....	15
2.5.	Sustav kontrole ekološke proizvodnje.....	16
2.5.1.	Zakonodavstvo Europske Unije	17
2.5.2.	Zakonodavstvo Republike Hrvatske	25
2.5.3.	Sustav potpora ekološke proizvodnje.....	27
2.6.	Ovlaštena kontrolna tijela.....	29
2.6.1.	Akreditacijska norma 17065:2013 Ocjenjivanje sukladnosti – Zahtjevi za tijela koja provode certifikaciju proizvoda, procesa i usluga (ISO/IEC 17065:2012; EN ISO/IEC 17065:2012).....	29
2.6.2.	Poslovi kontrolnog tijela	31
3.	RASPRAVA.....	32
3.1.	Postupak kontrole	32
3.1.1.	Uključivanje u sustav kontrole.....	34
3.1.2.	Kontrola proizvodnih jedinica.....	36
3.1.3.	Pravila biljne proizvodnje	37
3.1.4.	Pravila stočarske proizvodnje.....	42
3.1.5.	Pravila prerade, trgovine, skladištenja i uvoza ekoloških proizvoda	47
3.1.6.	Evaluacija inputa	50
3.1.7.	Slijedivost i bilanca mase.....	52
3.1.8.	Uzorkovanje	53
3.1.9.	Označavanje ekoloških proizvoda ili proizvoda iz prijelaznog razdoblja.....	54

3.1.10. Nesukladnosti, korektivne mjere, načini izvršavanja.....	57
3.2. Postupak certifikacije.....	59
3.2.1. Kontrola „4 oka“	59
3.2.2. Certifikat/potvrdnica	59
3.2.3. Procjena rizika.....	60
3.3. Prigovori i prizivi.....	61
4. ZAKLJUČAK.....	62
5. POPIS LITERATURE.....	64
6. SAŽETAK.....	69
7. SUMMARY	70
8. POPIS TABLICA	71
9. POPIS SLIKA	72
10. POPIS GRAFIKONA.....	73

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

BASIC DOCUMENTATION CARD

Popis kratica

APPRRR – Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju;

BIOS - savez za biološko organsko gospodarenje

EU – Europska unija

GMO – genetički modificirani organizam

HAA – Hrvatska akreditacijska agencija

IAKS – Integrirani administrativni i kontrolni sustav

IFOAM – International Federation of Organic Agricultural Movements

NN – Narodne novine

Poljop. – poljoprivreda

RH – Republika Hrvatska

SNT – središnje nadležno tijelo

TRACES - internetska platforma Europske komisije za sanitarnu i fitosanitarnu certifikaciju potrebnu za uvoz životinja, životinjskih proizvoda, hrane i hrane za životinje ne životinjskog podrijetla i biljaka u Europsku uniju, te trgovinu unutar EU i izvoz životinja i određenih proizvoda iz EU životinjski proizvodi

Delegirana uredba (EU) 2021/771 – Delegirana uredba (EU) 2021/771 od 21. siječnja 2021. o dopuni Uredbe (EU) 2018/848 Europskog parlamenta i Vijeća utvrđivanjem posebnih kriterija i uvjeta za provjere evidencije u službenim dokumentima u okviru službenih kontrola u ekološkoj proizvodnji i službenih kontrola skupina subjekata

Delegirana Uredba 2021/2306 – Delegirana Uredba Komisije (EU) 2021/2306 od 21. listopada 2021. o dopuni Uredbe (EU) 2018/848 Europskog parlamenta i Vijeća pravilima o službenim kontrolama pošiljaka ekoloških proizvoda i proizvoda iz prijelaznog razdoblja namijenjenih uvozu u Uniju te o potvrdi o inspekciji

Provedbena Uredba (EU) 2021/279 – Provedbena Uredba Komisije (EU) 2021/279 od 22. veljače 2021. kojom se utvrđuju detaljna pravila za provedbu Uredbe (EU) 2018/848 Europskog parlamenta i Vijeća o kontrolama i drugim mjerama kojima se osiguravaju sljedivost i sukladnost o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda

Provedbena uredba 2021/1165 – Provedbena uredba Komisije (EU) 2021/1165 od 15. srpnja 2021. o odobravanju određenih proizvoda i tvari za upotrebu u ekološkoj proizvodnji i utvrđivanju njihovih popisa

Uredba 1235/2008 - Uredba Komisije (EZ) br. 1235/2008 od 8. prosinca 2008. o detaljnim pravilima za provedbu Uredbe Vijeća (EZ) br. 834/2007 s obzirom na režime za uvoz ekoloških proizvoda iz trećih zemalja

Uredba 1305/2013 - Uredba (EU) br. 1305/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2013. o potpori ruralnom razvoju iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR) i stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1698/2005

Uredba 2017/625 - Uredba (EU) 2017/625 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. ožujka 2017. o službenim kontrolama i drugim službenim aktivnostima kojima se osigurava primjena propisa o hrani i hrani za životinje, pravila o zdravlju i dobrobiti životinja, zdravlju bilja i sredstvima za zaštitu bilja, o izmjeni uredaba (EZ) br. 999/2001, (EZ) br. 396/2005, (EZ) br. 1069/2009, (EZ) br. 1107/2009, (EU) br. 1151/2012, (EU) br. 652/2014, (EU) 2016/429 i (EU) 2016/2031 Europskog parlamenta i Vijeća, uredaba Vijeća (EZ) br. 1/2005 i (EZ) br. 1099/2009 i direktiva Vijeća 98/58/EZ, 1999/74/EZ, 2007/43/EZ, 2008/119/EZ i 2008/120/EZ te o stavljanju izvan snage uredaba (EZ) br. 854/2004 i (EZ) br. 882/2004 Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva Vijeća 89/608/EEZ, 89/662/EEZ, 90/425/EEZ, 91/496/EEZ, 96/23/EZ, 96/93/EZ i 97/78/EZ te Odluke Vijeća 92/438/EEZ (Uredba o službenim kontrolama)

Uredba 2020/464 - Provedbena Uredba Komisije (EU) 2020/464 od 26. ožujka 2020. o utvrđivanju određenih pravila za primjenu Uredbe (EU) 2018/848 Europskog parlamenta i Vijeća o pogledu dokumenata potrebnih za retroaktivno priznavanje prijelaznih razdoblja u vrhu prelaska na ekološku proizvodnju, proizvodnju ekoloških proizvoda i informacija koje trebaju pružati države članice

Uredba 2023/2006 - Uredba Komisije (EZ) br. 2023/2006 od 22. prosinca 2006 o dobroj proizvođačkoj praksi za materijale i predmete koji dolaze u dodir s hranom

Uredba 2092/91- Uredba Vijeća (EEC) 2092/91 o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih proizvoda i oznakama koje se odnose na poljoprivredne i prehrambene proizvode

Uredba 834/2007 - Uredba Vijeća (EZ) br. 834/2007 od 28.06.2007. o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda i stavljanju izvan snage Uredbe (EEZ) br. 2092/91

Uredba 889/2008 - Uredba Komisije (EZ) br. 889/2008 od 5. rujna 2008. o detaljnim pravilima za provedbu Uredbe Vijeća (EZ) br. 834/2007 o ekološkoj proizvodnji i označivanju ekoloških proizvoda s obzirom na ekološku proizvodnju, označivanje i kontrolu

Zakon o poljoprivredi - Zakon o poljoprivredi NN 52/2021

Zakon o službenim kontrolama – Zakon o službenim kontrolama i drugim službenim aktivnostima koje se provode sukladno propisima o hrani, hrani za životinje, o zdravlju i dobrobiti životinja, zdravlju bilja i sredstvima za zaštitu bilja

1. UVOD

Dugo je trebalo čovječanstvu da shvati kako stalni rast i razvoj konvencionalne poljoprivrede, uz intenzivnu upotrebu agrokemikalija, može učiniti toliko veliku štetu tlo koje nam je osnova za proizvodnju hrane. Tek su pojedinci kao što je Rudolf Steiner imali viziju da bismo se trebali okrenuti više tradicionalnijim metodama poljoprivrednog uzgoja, kako bismo sačuvali prirodne resurse. Iako u početku Steinerove teze nisu bile sveopće prihvaćene, vrijeme je pokazalo da je bio u pravu, te da će se stavovi koji je predstavio 1924. godine u Koberwitzu, velikim dijelom pokazati točnima. Vizionar koji je imao snagu predstaviti ono što je intenzivna poljoprivreda u stanju napraviti teško obnovljivim resursima.

U sveopćoj prisutnosti globalnog tržišta namirnica, teško je zapravo biti siguran da je ono što kupujemo, proizvod za koji možemo reći da u potpunosti zadovoljava sve naše zahtjeve i stajališta. Jer, što običan kupac zna o proizvodnji krumpira ili jabuka? Je li on, osim onih nekoliko članaka kroz godinu, svjestan koliko se pesticida i umjetnih gnojiva koristiti prilikom intenzivne neekološke proizvodnje, da bi se na kraju dobio krumpir ili jabuka bez jedne mane. I upravo to, što je proizvod savršenog oblika i ujednačen, svim kupcima bi trebalo značiti da u pozadini nije samo vješt selekcijski postupak, već i industrija koja za cilj, globalno gledano, nema previše sluha za dugoročnu štetu koju nanosi, ili je već nanijela našem okolišu.

No, kako zapravo prepoznati ekološki proizvod? Jesu li znakovi bolesti i štetnika na plodovima dovoljan pokazatelj za ekološki proizvod ili se samo radi o pokazateljima da u neekološkoj proizvodnji zaštita nije obavljena na pravovremeni ili prikladan način? S ciljem zaštite kupaca, EU je osmislila oznaku kako bi kupcima jasno dala do znanja da iza proizvodnje tako označenog proizvoda, stoji cijeli sustav kontrole. Još od početka 80-tih godina prošlog stoljeća, mnoge države svijeta prepoznale su važnost reguliranja ekološke proizvodnje. Iako je onda bila u začecima, danas je ekološka proizvodnja prerasla u cijeli sustav pravila i procedura koje imaju dva cilja – zaštitu potrošača, i onaj važniji, zaštitu okoliša, životinja i prvenstveno resursa bez kojih nema poljoprivredne proizvodnje.

U radu će se dati pregled razvoja kontrolnog sustava ekološke proizvodnje, te trenutnog stanja s osvrtom na cjelokupni sustav kontrolnog sustava, zakonsku podlogu, dionike sustava i prikazom osnovnih pravila kojih su se ekološki proizvođači dužni pridržavati, a kontrolna tijela kontrolirati.

2. PREGLED LITERATURE

2.1. Ciljevi i načela ekološke proizvodnje

Zasnivajući se na korištenju obnovljivih resursa i nekorištenju agrokemikalija u proizvodnji hrane, ekološka poljoprivreda predstavlja jedan od konstitutivnih elemenata ka postizanju održivosti (Batelja Lodeta i sur., 2011.). Navedeno je prepoznato i od strane zakonodavaca na razini Europske unije. Opći ciljevi ekološke proizvodnje postavljeni su u člancima 4 – 8 Uredbe (EU) 2018/848 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. svibnja 2018. o ekološkoj proizvodnji i označivanju ekoloških proizvoda te stavljanju izvan snage uredbe Vijeća (EZ) br. 834/2007:

- *Doprinos zaštiti okoliša i klime;*
- *Održavanje dugotrajne plodnosti tala;*
- *Doprinos visokoj razini bioraznolikosti;*
- *Znatan doprinos neotrovnom okolišu;*
- *Doprinos visokim standardima dobrobiti životinja i posebno zadovoljavanju etoloških potreba životinja, ovisno o vrsti kojoj pripadaju;*
- *Poticanje kratkih distribucijskih kanala i lokalne proizvodnje u raznim područjima unije;*
- *Poticanje očuvanja rijetkih i autohtonih pasmina kojima prijete izumiranje;*
- *Doprinos razvoju ponude biljnoga genetskog materijala prilagođenog posebnim potrebama i ciljevima ekološke poljoprivrede;*
- *Doprinos visokoj razini bioraznolikosti, osobito upotrebom raznovrsnog biljnoga genetskog materijala kao što su ekološki heterogeni materijal i ekološke sorte prikladne za ekološku proizvodnju;*
- *Poticanje razvoja aktivnosti ekološkog uzgoja bilja kako bi se doprinijelo povoljnim gospodarskim perspektivama ekološkog sektora.*

Uz spomenute ciljeve, navedena uredba postavila je i opća načela ekološke proizvodnje kao sustav upravljanja koji se temelji na:

- *Uvažavanju prirodnih sustava i ciklusa te održavanju i poboljšavanju stanja tla, vode i zraka, zdravlja bilja i životinja te njihove međusobne ravnoteže;*
- *Očuvanju elemenata prirodnog krajolika kao što su dobra prirodne baštine;*

- *Odgovornoj upotrebi energije i prirodnih resursa kao što su voda, tlo, organske tvari i zrak;*
- *Proizvodnji raznolikih prehrambenih i drugih poljoprivrednih proizvoda i proizvoda akvakulture visoke kvalitete koji su u skladu s potražnjom potrošača za proizvodima proizvedenima primjenom postupaka koji nisu štetni za okoliš, zdravlje ljudi, zdravlje bilja ili zdravlje i dobrobit životinja;*
- *Osiguravanju integriteta ekološke proizvodnje u svim fazama proizvodnje, pripreme i distribucije hrane i hrane za životinje;*
- *Primjerenom osmišljavanju bioloških procesa i upravljanju biološkim procesima koji se temelje na ekološkim sustavima, uz iskorištavanje prirodnih resursa u okviru sustava upravljanja, s pomoću metoda:*
 - *Koje uključuju upotrebu živih organizama i mehaničkih proizvodnih metoda;*
 - *U kojima se obavlja uzgoj usjeva povezanih s tлом i stočarska proizvodnja povezana sa zemljištem ili proizvodnja u akvakulturi koja je u skladu s načelom održivog iskorištavanja vodenih resursa;*
 - *Koje isključuju upotrebu GMO-a, proizvoda proizvedenih od GMO-a i proizvoda proizvedenih s pomoću GMO-a, osim veterinarsko-medicinskih proizvoda;*
 - *Koje se temelje na procjeni rizika i primjeni mjera predostrožnosti i preventivnih mjera, prema potrebi;*
 - *Ograničenoj upotrebi vanjskih unosa; ako su vanjski unosi potrebni ili ako ne postoje odgovarajući postupci i metode upravljanja, vanjski unosi ograničavaju se na:*
 - *Sirovine iz ekološke proizvodnje; u slučaju biljnog reprodukcijuskog materijala prednost se daje sortama odabranima zbog njihove sposobnosti da odgovore na posebne potrebe i ciljeve ekološke poljoprivrede;*
 - *Prirodne tvari ili tvari dobivene prirodnim putem;*
 - *Mineralna gnojiva niske topljivosti;*
 - *Prilagođavanju proizvodnog procesa, prema potrebi i u okviru ove uredbe, kako bi se uzelo u obzir sanitarno stanje, regionalne razlike u*

ekološkoj ravnoteži, klimatske i lokalne uvjete, stupnjeve razvoja i specifičnu uzgojnu praksu;

- *Isključivanju iz cijelog ekološkog prehrambenog lanca kloniranja životinja, uzgoja životinja kod kojih je došlo do pojave umjetno izazvane poliploidije i ionizirajućeg zračenja;*
- *Održavanju visoke razine dobrobiti životinja uz poštovanje potreba životinja s obzirom na vrstu kojoj pripadaju.*

Uzimajući u obzir značajke konvencionalne poljoprivredne proizvodnje, zakonodavac je u članku 6. Uredbe (EU) 2018/848 postavio posebna načela, a koja se primjenjuju na poljoprivrednu aktivnost i akvakulturu:

- *Održavanju i poboljšavanju života u tlu i prirodne plodnosti tla, stabilnosti tla, zadržavanja vode u tlu i bioraznolikosti tla, sprečavanju i suzbijanju gubitka organskih tvari iz tla, sabijanja i erozije tla te na hranidbi bilja u prvom redu kroz ekosustav tla;*
- *Ograničavanju upotrebe neobnovljivih resursa i vanjskih unosa na najmanju moguću mjeru;*
- *Recikliranju otpada i nusproizvoda biljnog i životinjskog podrijetla kao sirovina u biljnoj i stočarskoj proizvodnji;*
- *Održavanju zdravlja bilja preventivnim mjerama, osobito odabirom odgovarajućih vrsta, sorti ili heterogenog materijala otpornih na štetne organizme i bolesti, odgovarajućim plodoredom, mehaničkim i fizikalnim metodama i zaštitom prirodnih neprijatelja štetnih organizama;*
- *Upotrebi sjemenja i životinja s visokim stupnjem genetske raznolikosti, otpornosti na bolesti i dugovječnosti;*
- *Pri odabiru sorti bilja, uzimajući u obzir posebnosti određenih sustava ekološke proizvodnje, na usmjeravanju na agronomske performanse, otpornost na bolesti, prilagodbu različitim lokalnim zemljišnim i klimatskim uvjetima te uvažavanje prirodnih barijera križanja;*
- *Upotrebi ekološkog biljnog reprodukcijuskog materijala poput biljnog reprodukcijuskog materijala iz ekološkog heterogenog materijala i iz ekoloških sorti prikladnih za ekološku proizvodnju;*
- *Proizvodnji ekoloških sorti s pomoću prirodne reproduktivne sposobnosti i usmjerenosti na zadržavanje unutar prirodnih barijera križanja;*

- *Ne dovodeći u pitanje članak 14. Uredbe (EZ) br. 2100/94 i nacionalna oplemenjivačka prava na biljnu sortu dodijeljena u skladu s nacionalnim pravom države članice, na mogućnosti da se poljoprivrednici služe biljnim reprodukcijskim materijalom dobivenim na vlastitim poljoprivrednim gospodarstvima kako bi potaknuli genetske resurse prilagođene posebnim uvjetima ekološke proizvodnje;*
- *Pri odabiru životinjskih pasmina, uzimajući u obzir visoku razinu genetske raznolikosti, na sposobnosti prilagodbe životinja lokalnim uvjetima, njihovoj uzgojnoj vrijednosti, njihovoj dugovječnosti, njihovoj vitalnosti i otpornosti na bolesti ili zdravstvene probleme;*
- *Praksi stočarske proizvodnje koja je prilagođena lokaciji i povezana sa zemljištem;*
- *Primjeni uzgojnih praksi kojima se potiče imunološki sustav i jača prirodna obrana od bolesti, uključujući redovito kretanje i pristup otvorenim prostorima i pašnjacima;*
- *Hranidbi stoke ekološkom hranom za životinje koja se sastoji od sastojaka poljoprivrednog podrijetla koji potječu iz ekološke proizvodnje i od prirodnih tvari koje nisu poljoprivrednog podrijetla;*
- *Proizvodnji proizvoda od ekološkog stočarstva, odnosno od životinja koje su tijekom cijelog života od rođenja ili otkad su se izlegle bile uzgajane na ekološkim gospodarstvima;*
- *Održavanju zdravog vodenog okoliša i kvalitete okolnih vodenih i kopnenih ekosustava;*
- *Hranidbi vodenih organizama hranom za životinje dobivenom održivim iskorištavanjem ribolovnih resursa u skladu s uredbom (EU) br. 1380/2013 ili ekološkom hranom za životinje koja se sastoji od sastojaka poljoprivrednog podrijetla koji potječu iz ekološke proizvodnje, među ostalim iz ekološke akvakulture, i prirodnih tvari koje nisu poljoprivrednog podrijetla;*
- *Izbjegavanju svakog ugrožavanja vrsta koje su važne za očuvanje, a koje može uzrokovati ekološka proizvodnja.*

Osim za poljoprivrednu proizvodnju i akvakulturu, posebna načela postavljena su i u pogledu prerade ekološke hrane. Tako se proizvodnja prerađene ekološke hrane temelji na načelima:

- *Proizvodnji ekološke hrane iz ekoloških sastojaka poljoprivrednog podrijetla;*
- *Ograničenju upotrebe prehrambenih aditiva, neekoloških sastojaka s pretežno tehnološkim i senzornim funkcijama te mikronutrijenata i pomoćnih sredstava u preradi tako da se upotrebljavaju u najmanjoj mogućoj mjeri i samo u slučajevima bitne tehnološke potrebe ili u posebne prehrambene svrhe;*
- *Isključivanju tvari i metoda prerade koje bi mogle dovesti do pogrešnih zaključaka o pravoj prirodi proizvoda;*
- *Pažljivoj preradi ekološke hrane, po mogućnosti upotrebom bioloških, mehaničkih i fizikalnih metoda;*
- *Isključenju hrane koja sadržava sintetizirane nanomaterijale ili se od njih sastoji;*
- *Proizvodnji ekološke hrane za životinje iz ekološkog krmiva;*
- *Ograničenju upotrebe dodataka hrani za životinje i pomoćnih sredstava u preradi tako da se upotrebljavaju u najmanjoj mogućoj mjeri i samo u slučajevima bitne tehnološke ili zootehničke potrebe ili u posebne prehrambene svrhe;*
- *Isključivanju tvari i metoda prerade koje bi mogle dovesti do pogrešnih zaključaka o pravoj prirodi proizvoda;*
- *Pažljivoj preradi ekološke hrane za životinje, po mogućnosti upotrebom bioloških, mehaničkih i fizikalnih metoda.*

2.2. Razvoj ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj

U knjizi „Uvod u ekološku poljoprivredu“, prof. Kisić (2014.) navodi kako se razvoj ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj veže za pojedince koji su se, krajem 80-tih godina prošlog stoljeća, počeli baviti ovim oblikom poljoprivredne proizvodnje te uvelike pridonijeli njezinoj promociji i popularizaciji. Isti autor također navodi da se u izdanjima poljoprivredne enciklopedije, bivše države iz 1967., 1970. i 1973. godine, nigdje ne navodi pojam ekološke poljoprivrede, što je razumljivo s obzirom na kontekst vremena u kojem se promoviralo maksimalno iskorištavanje proizvodnih procesa, a poljoprivredna proizvodnja nije bila isključiva.

Razvoj ekološke poljoprivrede moguće je pratiti kroz 3 razdoblja pri čemu se za 1. razdoblje fokus stavlja na pojedince koji su vlastitim primjerima pokazali da je bavljenje ekološkom poljoprivredom moguće. Pri toj podjeli, razvoj ekološke poljoprivrede u RH dijeli se na 3 vremenska razmaka: 1. razdoblje do 1991. godine, 2. razdoblje od 1991. do 2001. godine i 3. razdoblje od 2001. godine do danas. Kao što je već napomenuto, 1. razdoblje do 1991. godine, je razdoblje začetaka ekološke poljoprivrede na našim područjima kada istaknuti pojedinci rade na promociji bavljenja poljoprivredom na ekološki način. Za drugo razdoblje, koje se pozicionira od 1991. do 2001. godine, značajno je povećanje broja udruga koje rade na promociji ekološke proizvodnje, ali dolazi i do osnivanja saveza za biološko organsko gospodarstvo – BIOS, koji objavljuje prve potpune nacionalne smjernice za ekološku poljoprivredu izrađene prema pravilima definiranim od strane IFOAM-a. Također, u navedenom desetljeću, zbog domovinskog rata izostao je značajni industrijski razvoj hrvatske poljoprivrede što je doprinijelo relativnom očuvanju voda i tla od onečišćenja. Tijekom 2001. godine, a koja označava početak trećeg razdoblja u razvoju ekološke poljoprivrede u RH, najznačajniji događaj bio je donošenje Zakona o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, a država sve više pojačava svoju ulogu u razvoju ekološke proizvodnje. Osim promocije ekološke proizvodnje, u navedenom razdoblju država donosi i Zakon o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu, a kojim se ekološkim proizvođačima omogućava 30 % više poticaja u odnosu na konvencionalne proizvođače. Kroz godine koje su slijedile, država je na više načina pokušala potaknuti ekološku proizvodnju, te se uz ranije navedeni oblik potpora, nudi i sufinanciranje do 50% troškova za provedbu kontrole i certifikacije. Navedenim potporama priključuju se i mnoge jedinice lokalne samouprave koje također prepoznaju važnost poticanja ekološke proizvodnje (Peteljak, 2011.).

2.3. Statistički pokazatelji – višegodišnji pregled

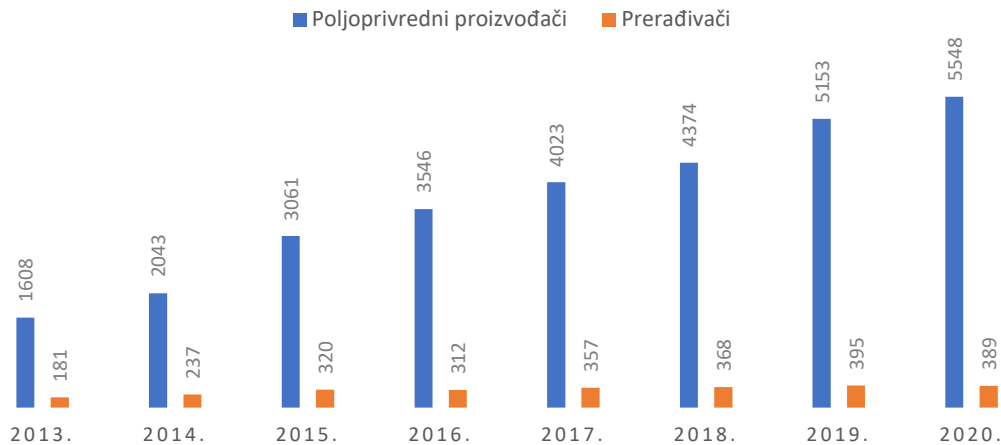
Statistički podaci, koje na godišnjoj razini prikuplja državni Zavod za statistiku, pokazuju trend rasta koji je prvenstveno vidljiv u udjelu površina pod ekološkom proizvodnjom u odnosu na ukupno korišteno poljoprivredno zemljište (grafikon 1).

Tablica 1: Odnos površina pod ekološkom proizvodnjom u udjelu ukupno korištenog poljoprivrednog zemljišta

Godina	Ukupno poljoprivredno zemljište (ha)	Zemljište pod ekološkom proizvodnjom (ha)	Udio ekološkog zemljišta (%)
2007.	1201756	7577	0,63
2008.	1289091	10010	0,78
2009.	1299582	14193	1,09
2010.	1333835	23282	1,75
2011.	1326083	32036	2,42
2012.	1330973	31904	2,40
2013.	1568881	40660	2,59
2014.	1508885	50054	3,32
2015.	1537629	75883	4,94
2016.	1546019	93814	6,07
2017.	1496663	96618	6,46
2018.	1485645	103166	6,94
2019.	1504445	108169	7,19
2020.	1506205	108659	7,21

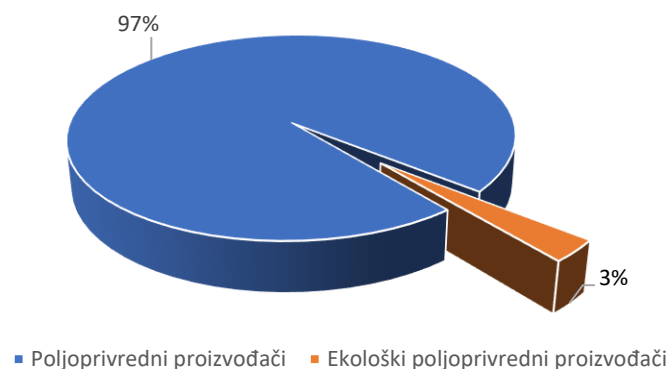
Izvor: Ministarstvo poljoprivrede

Iz tablice 1 vidljivo je kako su površine pod ekološkom proizvodnjom s početnih 7577 ha u 2007. godini narasle do 108.659 ha u 2020. godini. Gledajući postotni udio, površine pod ekološkom proizvodnjom u 2020. godini zauzimale su 7,21%. Bitno je naglasiti kako je prosjek EU u 2020. godini iznosio 9,1% (Eurostat) zbog čega se može zaključiti da ekološka proizvodnja u RH ne zaostaje, barem po uključenim površinama, toliko za prosjekom EU. Prema podacima koji su objavljeni u godišnjem izvješću (Zeleno izvješće) o stanju poljoprivrede u 2020. godini, uz rast površina pod ekološkom proizvodnjom, vidljiv je također i rast broja subjekata koji su registrirali aktivnost bavljenja nekim oblikom ekološke proizvodnje u upisniku subjekata u ekološkoj proizvodnji koji vodi Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (Ministarstvo poljoprivrede, 2021.).

Grafikon 1: Prikaz odnosa ekoloških poljoprivrednih proizvođača i ekoloških prerađivača
Izvor: Ministarstvo poljoprivrede

Iz grafikona 1 vidljivo je kako se broj ekoloških poljoprivrednih proizvođača od 2013. do 2020. godine povećao za 3940 subjekata, odnosno 345 % u razmaku od 7 godina. Iako se kod subjekata koji se bave nekim oblikom prerade ekoloških proizvoda govori o stotinama, a ne tisućama kao kod primarne poljoprivredne proizvodnje, rast je ipak vidljiv u promatranom razdoblju te iznosi 215 %. Usporedbe radi, u razdoblju od 2013. do 2019. godine na području cijele EU zabilježen je rast subjekata u ekološkoj proizvodnji, s 253.215 subjekata u 2013. godini na 329.409 subjekata u 2019. godini (Agridata). Gledano u prosjeku, zabilježen je rast od 130,10% u broju subjekata u ekološkom sustavu.

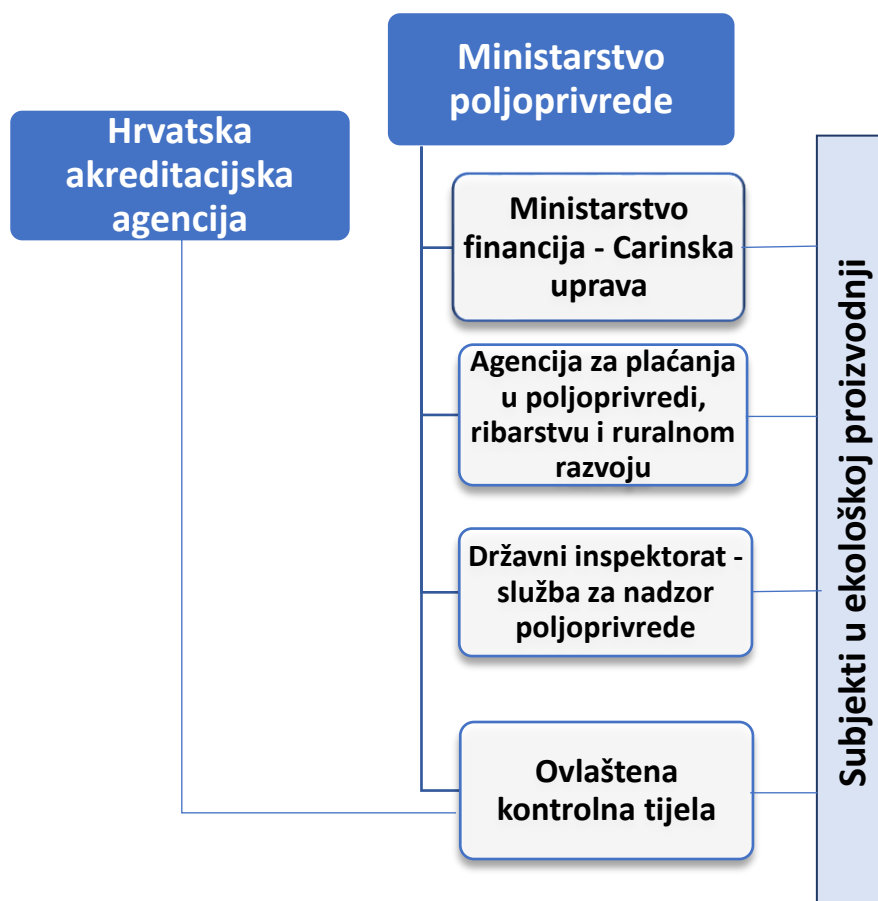

Grafikon 2: Odnos ekoloških poljoprivrednih proizvođača prema ukupno registriranim poljoprivrednim proizvođačima izražen u % u RH u 2020. godini
Izvor: Ministarstvo poljoprivrede

Na dan 31.12.2020. u Upisniku poljoprivrednika koji vodi APPRRR, bilo je registrirano 170.837 poljoprivrednih proizvođača (Zeleno izvješće). U navedenom broju registriranih poljoprivrednih proizvođača, prema podacima iz zelenog izvješća 2020. godine, nalazi se 5.548 ekoloških poljoprivrednih proizvođača, odnosno 3% (grafikon 2).

2.4. Dionici kontrolnog sustava ekološke proizvodnje

Kontrolni sustav ekološke proizvodnje u Europskoj Uniji uspostavljen je na način da svaka država članica imenuje središnje nadležno tijelo koje je odgovorno za poštivanje pravila ekološke proizvodnje koja su donesena na nivou EU, odnosno koje vrši koordinaciju kontrolnog sustava ekološke poljoprivrede. SNT članice ima mogućnost dodjeljivanja ovlasti javnim i/ili privatnim tijelima u svrhu delegiranja zadaća kontrole pojedinih dijelova a koji se odnose na ekološku proizvodnju. U slučaju RH, SNT je Ministarstvo poljoprivrede (Europska komisija).

Grafikon 3: Hijerarhijski prikaz sudionika kontrolnog sustava u ekološkoj proizvodnji
Izvor: Ministarstvo poljoprivrede

Uz Ministarstvo poljoprivrede (grafikon 3), nadležna tijela su:

1. Ministarstvo financija, Carinska uprava – nadležno tijelo za uvoz ekoloških proizvoda;
2. Državni inspektorat – Sektor za nadzor poljoprivrede – nadležno tijelo za kontrolu ekoloških proizvođača i kontrolnih tijela;
3. Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju – nadležno tijelo za vođenje upisnika subjekata u ekološkoj proizvodnji i potpore;
4. Hrvatska akreditacijska agencija – nadležno tijelo za akreditaciju kontrolnih tijela.

Sukladno članku 40, Uredbe (EU) 2018/848, nadležna tijela mogu delegirati kontrolnim ustanovama ili tijelima određene zadaće službene kontrole i određene zadaće povezane s drugim službenim aktivnostima, uz poštivanje uvjeta propisanih navedenim člankom. Prema popisu ovlaštenih kontrolnih tijela u 2022. godini (tablica 2) objavljenom na mrežnim stranicama Ministarstva poljoprivrede, vidljivo je da u ovom trenutku na području RH postoji 14 ovlaštenih kontrolnih tijela za obavljanje poslova službenih kontrola ekološke proizvodnje.

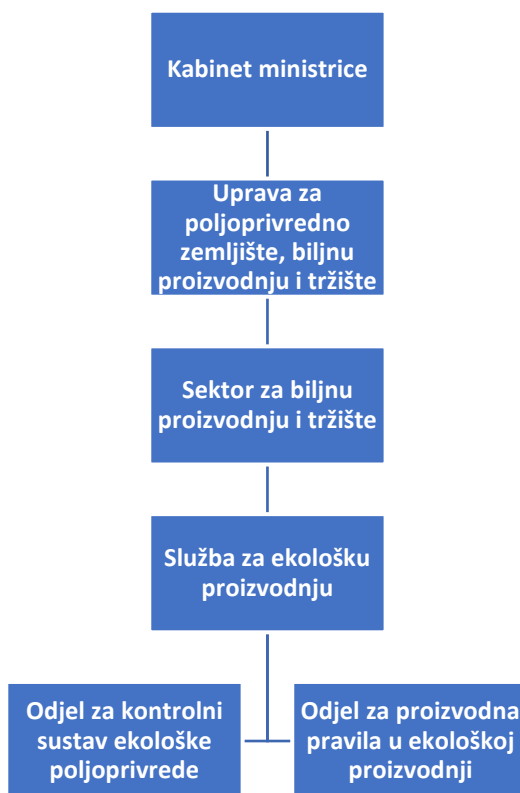
Tablica 2. Popis ovlaštenih kontrolnih tijela u 2022. godini

Kontrolna tijela u Republici Hrvatskoj u 2022. godini		
Bioinspekt d.o.o. HR-EKO-01	Bio garantie d.o.o. HR-EKO-07	Bioter d.o.o. HR-EKO-12
Zadruga agribiocert HR-EKO-03	Bureau veritas d.o.o. HR-EKO-08	Mareko d.o.o. HR-EKO-13
Biotechnicon poduzetnički centar d.o.o. HR-EKO-04	Eurotalus d.o.o. HR-EKO-09	Promo eko d.o.o. HR-EKO-14
Hrvatske šume d.o.o. HR-EKO-05	Eko razvoj d.o.o. HR-EKO-10	Ekoplant j.d.o.o. HR-EKO-15
Trgo-invest d.o.o. HR-EKO-06	NZJZ dr. Andrija štampar, HR-EKO-11	

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede

2.4.1. Ministarstvo poljoprivrede

Ministarstvo poljoprivrede službena je institucija Republike Hrvatske koja obavlja upravne i druge poslove u području poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja (grafikon 4). Uz donošenje poljoprivrednih politika, jedna od glavnih uloga Ministarstva je raspolaganje poljoprivrednim zemljištem u državnom vlasništvu, propisivanje mjera upravljanja i gospodarenja biološkim bogatstvima mora i slatkih voda. Također, Ministarstvo je zaduženo za upravu i druge poslove vezane uz gospodarenje sa šumama i šumskim zemljištem u vlasništvu države, i paralelno s time za poslove vezane za lovno gospodarstvo. Kao nadležna institucija, Ministarstvo poljoprivrede provodi i koordinira mjere ruralnog razvoja, razvitka sela, ekološke i održive poljoprivrede, očuvanje izvornih i zaštićenih pasmina i domaćih životinja. Sa stajališta zakonodavstva, Ministarstvo je nadležna institucija koja koordinira i usklađuje Hrvatsku poljoprivrednu politiku i politiku ruralnog razvoja s odgovarajućim politikama Europske unije u dijelu koji se odnosi na poljoprivredu, prehranu, ruralni razvoj i ribarstvo. Uz sve navedeno, Ministarstvo je zaduženo za uspostavu i druge poslove koji se odnose na zdravstvenu ispravnost, higijenu i kakvoću hrane, hrane za životinje i organizaciju službenih kontrola (www.mps.hr).

Grafikon 4: Položaj službe za ekološku proizvodnju unutar Ministarstva poljoprivrede
Izvor: Ministarstvo poljoprivrede

2.4.2. Ministarstvo financija – carinska uprava

Unutar Ministarstva financija organizirana je carinska uprava koja sudjeluje u pripremi stručnih prijedloga za pripremu ekonomskih i razvojnih politika u području carinskog i trošarinskog sustava, ali i izvan carinske zaštite. Neki od osnovnih poslova carinske uprave su carinski nadzor u robnom i putničkom prometu s inozemstvom, primjena međunarodnih ugovora o trgovini i bilateralnih sporazuma i ugovora iz područja međunarodnog cestovnog prometa, provjera fizičkih i pravnih osoba u skladu s carinskim, trošarinskim i povezanim propisima te drugi poslovi vezano za naplatu carine, trošarine, poreza i drugih davanja. Uz sve navedeno, carinska uprava zadužena je za dokumentacijsku provjeru prilikom uvoza ekoloških i proizvoda iz prijelaznog razdoblja iz trećih zemalja – država koje nisu članice EU – na graničnim prijelazima s trećim zemljama i carinskim ispostava u unutarnjem prometu na kojima navedeni proizvodi direktno ulaze na područje EU (www.mfin.gov.hr).

2.4.3. Državni inspektorat – Sektor za nadzor poljoprivrede

U članku 29(b) Zakona o izmjenama i dopunama zakona o ustrojstvu i djelokrugu ministarstava i drugih središnjih tijela državne uprave navedeno je da „*Državni inspektorat obavlja inspekcijske poslove u području trgovine, usluga, neregistriranog obavljanja djelatnosti i pružanja usluga, sigurnosti neprehrambenih proizvoda, zaštite potrošača, proizvodnje i stavljanja na tržište predmeta opće uporabe, stavljanja na tržište i uporabe biocidnih proizvoda, zaštite od buke i zaštite od neionizirajućeg zračenja, ograničavanja uporabe duhanskih i srodnih proizvoda, proizvodnje, stavljanja na tržište i uporabe opasnih kemikalija te gospodarenja otrovnim kemikalijama, hrane, uključujući i genetski modificiranu hranu i novu hranu, genetski modificirane organizme, sprečavanja i suzbijanja zaraznih bolesti, veterinarstva i sigurnosti hrane, poljoprivrede, lovstva, šumarstva, biljnog zdravlja, sjemena i sadnog materijala poljoprivrednog bilja, šumskog reproduktivnog materijala, sprječavanja unošenja i širenja te upravljanja invazivnim stranim vrstama, ugostiteljske djelatnosti, pružanja ugostiteljskih usluga, pružanja usluga u turizmu, obračuna, naplate i uplate boravišne odnosno turističke pristojbe, prijave i odjave turista, rudarstva, opreme pod tlakom, energetike (elektroenergetike, toplinarstva i plinarstva, naftnog rudarstva), rada i zaštite na radu, zaštite okoliša, održivog gospodarenja otpadom, zaštite zraka, zaštite prirode, vodnog gospodarstva i vode za ljudsku potrošnju te građenja.*“

Uredbom o unutarnjem ustrojstvu Državnog inspektorata, inspekcijske i službene kontrole, a koje se odnose na primjenu zakona i drugih propisa iz područja poljoprivredne proizvodnje, obavlja sektor za nadzor poljoprivrede i fitosanitarni nadzor, služba nadzora resursa, proizvodnje i potpora poljoprivredi, odjel nadzora proizvodnje u poljoprivredi (Narodne novine, 2020.).

2.4.4. Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR) javno je tijelo koje je nadležno za operativnu provedbu mjera izravne potpore, mjera ruralnog razvoja, mjera za pomorstvo i ribarstvo i mjera zajedničke organizacije tržišta. Uz to što je operativno tijelo za provođenje mjera, APPRRR je također tijelo koje je odgovorno za vođenje upisnika i registara kojima se objedinjavaju podaci poljoprivrednika i ostalih subjekata ovisno o njihovoj kategorizaciji određenoj različitim zakonskim propisima. Jedan od upisnika koji vodi APPRRR je upisnik subjekata u ekološkoj proizvodnji. Također, APPRRR je zadužena za vođenje ARKOD-a i AGRONET-a. ARKOD je sustav za digitalnu identifikaciju zemljišta, odnosno poljoprivrednih parcela. AGRONET je online aplikacija pomoću koje poljoprivrednici upravljaju podacima svojih gospodarstava te u kojoj elektronskim putem popunjavaju zahtjeve za potpore (www.apprrr.hr).

2.4.5. Hrvatska akreditacijska agencija

Hrvatska akreditacijska agencija (HAA) je neovisna i neprofitna ustanova koja obavlja poslove nacionalne službe za akreditaciju u Republici Hrvatskoj. Osnovna djelatnost HAA je provođenje ocjenjivanja stručne i tehničke osposobljenosti laboratorija, certifikacijskih i ispitnih tijela, organizatora ispitivanja sposobnosti i verifikatora stakleničkih plinova, a koji se bave ocjenom sukladnosti proizvoda, procesa i usluga s propisanim tehničkim specifikacijama i normama. Nakon uspješno izvršenog postupka ocjenjivanja, izdaje se Potvrda o akreditaciji koja predstavlja službeni i međunarodno priznati dokument kao dokaz osposobljenosti za ocjenjivanje sukladnosti (www.haa.hr).

2.4.6. Ovlaštena kontrolna tijela

Ovlašteno kontrolno tijelo je pravna osoba koja je registrirana za obavljanje poslova stručne kontrole ekološke proizvodnje ili je izdvojena radna jedinica unutar pravne osobe. Kako bi se kontrolno tijelo moglo baviti poslovima službene kontrole ekološke proizvodnje, potrebno je dobiti ovlaštenje od nadležnog Ministarstva poljoprivrede. Da bi se zadovoljili uvjeti za dobivanje ovlaštenja za obavljanje stručne kontrole ekološke proizvodnje, potrebna je akreditacija kontrolnog tijela sukladno normi HR EN ISO/IEC 17065:2013 te da zadovolji uvjete propisane Zakonom o poljoprivredi i Pravilnikom o kontrolnom sustavu ekološke poljoprivredne proizvodnje. Jedan od osnovnih uvjeta za kontrolno tijelo je osigurati dovoljan broj osposobljenog i kvalificiranog osoblja koje posjeduje relevantno iskustvo u kontroliranom području, te da ima uspostavljen sustav kontrole i certifikacije, a koji je usklađen sa zakonskim propisima države i EU kojima se definiraju pravila ekološke proizvodnje i sustav kontrole i certifikacije (www.svijet-kvalitete.com).

2.4.7. Subjekti u ekološkoj proizvodnji

Uredba (EU) 2018/848 u članku 3 postavila je definiciju pojma „subjekt“ te ona glasi: „fizička ili pravna osoba koja je odgovorna osigurati da se u svakoj fazi proizvodnje, pripreme i distribucije koja je pod njezinom kontrolom postupa u skladu s navedenom uredbom.“ Uz pojedinačne subjekte, Uredba 2018/848 postavila je mogućnost skupne certifikacije pod pojmom „skupine subjekata“. Prema prilogu VI Uredbe (EU) 2018/848, aktivnosti subjekata u ekološkoj proizvodnji se dijele na:

- A – proizvodnja
- B - priprema
- C – uvoz
- D – izvoz
- E – distribucija/trgovina
- F – skladištenje

Prema članku 35. Uredbe (EU) 2018/848 svaki subjekt koji se bavi proizvodnjom, pripremom, distribucijom ili skladištenjem ekoloških ili proizvoda iz prijelaznog razdoblja, koji uvozi takav proizvod iz treće zemlje ili izvozi proizvod u treću zemlju, ili koji stavlja takvi proizvod na tržište, prije obavljanja aktivnosti, ima obavezu istu prijaviti nadležnim tijelima. Iz navedenog proizlazi da svaki subjekt koji na bilo koji način manipulira ekološkim ili proizvodima iz prijelaznog razdoblja mora biti uključen u sustav kontrole i certifikacije. Iz navedene obaveze prema Pravilniku, članku 31., isključeni su jedino subjekti koji prodaju

pretpakirane ekološke proizvode direktno krajnjem kupcu, uz uvjet da takve proizvode ne proizvode, ne pripremaju, ne skladište osim ako se radi o skladištenju koje je vezano uz samo mjesto prodaje. Nacionalnim zakonodavstvom navedeno je da zadnji subjekti, koji prodaju proizvod krajnjem kupcu, podliježu obvezi registracije kod APPRRR no nisu obveznici sustava kontrole i certifikacije.

Subjekti i skupine subjekata iz članka 36. Uredbe 2018/848, koji proizvode, pripremaju, distribuiraju ili skladište ekološke proizvode ili proizvode iz prijelaznog razdoblja, koji uvoze takve proizvode iz treće zemlje ili izvoze takve proizvode u treću zemlju, ili koji stavljaju takve proizvode na tržište, prije stavljanja na tržište bilo kojeg proizvoda kao „ekološkog proizvoda” ili kao „proizvoda iz prijelaznog razdoblja” ili prije prijelaznog razdoblja, prijavljuju svoju aktivnost nadležnim tijelima države članice u kojoj se ona provodi i u kojoj njihovo poduzeće podliježe sustavu kontrole. Ako su nadležna tijela prenijela svoje odgovornosti ili delegirala određene zadaće službenih kontrola ili određene zadaće povezane s drugim službenim aktivnostima na više kontrolnih tijela ili kontrolnih ustanova, subjekti ili skupine subjekata u prijavi iz prvog podstavka naznačuju koje kontrolno tijelo ili koja kontrolna ustanova provjerava sukladnost njihove aktivnosti s ovom Uredbom i izdaje certifikat iz članka 35. stavka 1.

Općim pravilima proizvodnje iz članka 9, Uredbe 2018/848 gospodarstvo može biti podijeljeno na jasno odvojene proizvodne jedinice za ekološku proizvodnju, proizvodnju u prijelaznom razdoblju i neekološku proizvodnju s definiranim uvjetom da se u neekološkim jedinicama ne drži stoka iste vrste, a kod biljne proizvodnje da se radi o različitim sortama koje se jasno mogu razlikovati. Iznimno je dozvoljeno uključivanje istih biljnih vrsti koje su se ne mogu lako razlikovati ili iste sorte, pod uvjetom da se paralelna proizvodnja uključi u sustav prijelaza na ekološku proizvodnju s time da prijelaz na ekološku proizvodnju mora završiti unutar pet godina.

2.5. Sustav kontrole ekološke proizvodnje

Ekološki proizvod ili hrana rezultat je ekološke proizvodnje koja je u skladu sa smjernicama ekološke poljoprivredne proizvodnje koju definiraju zakonodavni okvir Europske Unije, ali i dodatni zakonski propisi pojedinih država članica EU. Kao takva, ekološka proizvodnja podložna je sustavu kontrole, odnosno ocjeni sukladnosti od treće strane. Ocjena sukladnosti, je ispitivanje predmeta ocjenjivanja sukladnosti i utvrđivanje njegove

sukladnosti s detaljnim zahtjevima ili, na temelju stručne prosudbe, s općim zahtjevima. Kontrola ekološke proizvodnje uključuje pregled objekata i dokumentacije, uzorkovanje, analiziranje i reviziju sustava kontrole pojedinog subjekta. Kao rezultat kontrole nastaje certifikacija, odnosno potvrđivanje sukladnosti, temeljem koje se izdaje pisani dokument kojim se dokazuje da je proizvodnja zadovoljila sve propisane uvjete u zakonskim propisima (Misniakiewicz i sur., 2021).

2.5.1. Zakonodavstvo Europske Unije

Iako je teško definirati od kada točno potječe pojam ekološke poljoprivrede, mnogi autori slažu se u činjenici da je ona nastala kao odgovor na konvencionalnu poljoprivredu i spoznaju o negativnim utjecajima na poljoprivredno zemljište, te se o ovom obliku poljoprivredne proizvodnje uvelike počinje govoriti početkom 1900- tih godina (Znaor, 1996.).

Važno je napomenuti, da u razdoblju nakon 1945. godine, po završetku Drugog svjetskog rata, mnoge države na području Europe nisu blagonaklono gledale na sve brže rastući pokret ekološke proizvodnje, obzirom da je u samom startu bilo jasno da ista ne može proizvesti onu količinu hrane da zadovolji potrebe ionako gladnog stanovništva na području Europe. Kako je unatoč tome ekološka proizvodnja bilježila sve veći rast, početkom 80-tih godina prošlog stoljeća, javljaju se prvi pravno obvezujući propisi kojima su neke države Europe postavile temelje standardizacije ekološke proizvodnje. Prva država koje je ekološku poljoprivredu uvrstila u zakonski propis je Francuska koja je to učinila 1980. godine Zakonom o poljoprivredi broj 80502 od 04.07.1980. Prva službena oznaka za ekološke proizvode u Francuskoj uvedena je 1984. godine, dvije godine kasnije postavljena su detaljna proizvodna pravila za biljnu proizvodnju, a 1992. godine pravila za ekološki uzgoj stoke. U Austriji, 1983. godine Ministarstvo za zaštitu potrošača definiralo je ekološku proizvodnju u nacionalnom Codex Alimentarius. Danska je bila treća država na području Europe koja je zakonski definirala ekološku proizvodnju a navedeno je učinila 1987. godine čime je uvela i pojam „javne certifikacije“. Ujedno, Danska je bila jedna od prvih država koja je definirala uvjete za proizvođače kako bi primili potporu za prijelaz na ekološku proizvodnju. Navedenim trima državama, tijekom 1990. pridružile su se Španjolska i Finska (Lockeretz. 2007.).

S obzirom na povećanje ekološke proizvodnje u pojedinim državama članicama EU, te u bliskoj suradnji s IFOAM, EU je započela s pripremom obvezujuće zakonske podloge za ekološku proizvodnju. Tako je 1991. godine objavljena Uredba Vijeća (EEC) 2092/91 o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih proizvoda i oznakama koje se odnose na poljoprivredne i prehrambene proizvode (Lockertz, 2007). Ova Uredba postavlja prva pravila Zajednice za proizvodnju, označavanje i kontrolu ekoloških poljoprivrednih proizvoda i hrane, kako bi se osigurala transparentnost u svakoj fazi proizvodnje i prerade. Nakon definiranja proizvoda koji ispunjavaju uvjete za oznaku europske ekološke poljoprivrede, ovom Uredbom utvrđuju se zahtjevi za označavanje prerađenih proizvoda i postavljaju načela koja se moraju primijeniti na proizvod koji će biti označen takvim oznakama. Jedna od glavnih stavki navedene Uredbe je osiguravanje redovitog sustava kontrole kojim se prati svaki subjekt koji proizvodi (www.leap.unep.org).

Uredba 2092/91 u svom originalnom izdanju nije pokrivala pravila stočarske proizvodnje te je reguliranje navedenog ostavljeno svakoj državi članici sve do objave Uredbe Vijeća (EC) 1804/1999 od 19. srpnja 1999. kojom se dopunjava Uredba (EEZ) br. 2092/91, a koja je stupila na snagu u 2000. godini. Navedena Uredba tijekom godina doživjela je mnoge izmjene, posebice zbog stalnih provjera i usklađivanja s razvojem poljoprivredne proizvodnje, razvojem sustava kvalitete hrane i prerađenih proizvoda, da bi na kraju bila zamijenjena Uredbom Vijeća (EZ) br. 834/2007 od 28.06.2007. o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda i stavljanju izvan snage Uredbe (EEZ) br. 2092/91 koja je stupila na snagu u 2009. godini (Lockertz, 2007).

Uredbom 834/2007 Komisija EU postavila je detaljnija pravila za ekološku proizvodnju, uvoz i sustav kontrola i certifikacije, a ista je dopunjena Uredbom Komisije (EZ) br. 889/2008 od 5. rujna 2008. o detaljnim pravilima za provedbu Uredbe Vijeća (EZ) br. 834/2007 o ekološkoj proizvodnji i označivanju ekoloških proizvoda s obzirom na ekološku proizvodnju, označavanje i kontrolu i Uredbom Komisije (EZ) br. 1235/2008 od 8. prosinca 2008. o detaljnim pravilima za provedbu Uredbe Vijeća (EZ) br. 834/2007 s obzirom na režime za uvoz ekoloških proizvoda iz trećih zemalja. Opseg ovih Uredbi uvelike je bio sličan onoj prijašnjoj te je obuhvaćao hortikulturu, uzgoj ratarskih usjeva, krmne kulture, proizvodnju gljiva i sakupljanje samoniklog bilja. Iako hidroponski uzgoj nikada nije bio dozvoljen EU uredbama, Uredbom 834/2007 isti biva eksplicitno zabranjen. Jedna od najvećih promjena u uredbi biva uvođenje proizvodnje morskih algi. Uredbom 834/2007 postavlja se pravilo da se korištenje inputa u ekološkoj proizvodnji ograničava na strogo

definirane tvari. Također, postavlja se uvjet kako se korištenje vanjskih inputa, onih koji ne dolaze s vlastite farme, minimalizira. Jedan od postavljenih uvjeta korištenja inputa koji ne dolaze s farme je da takve tvari moraju biti biljnog, životinjskog, mikrobiološkog ili mineralnog podrijetla. Također, zabranjuje se upotreba visoko topivih mineralnih gnojiva umjetnog podrijetla. Uz navedeno, postavljen je i uvjet za korištenje stajskog gnoja s konvencionalnih farmi, a čije korištenje se ograničava na stajski gnoj koji ne potječe s farmi s industrijskim uzgojem. Sredstva za zaštitu bilja (SZB), te sredstva za čišćenje i dezinfekciju također su limitirani po pitanju korištenja, a njihova upotreba, posebice SZB, limitira se na korištenje tvari koji su identične onima koje se nalaze u prirodi i tek nakon što su iscrpljene sve mogućnosti suzbijanja štetnika i bolesti kao što su plodored i drugi agrotehnički zahvati. Suzbijanje korova i dalje je isključivo mehaničkim putem, te se zabranjuje upotreba bilo kojih aktivnih tvari koje imaju popratno herbicidno djelovanje kao što su masne kiseline. Uz uzgoj morskih algi, jedna od najvećih novina Uredbe 834/2007 je bila ta da države članice više ne mogu postavljati stroža pravila po pitanju ekološkog uzgoja stoke od onih koja su postavljena Uredbom 834/2007 i Uredbom 889/2008. Kao i u prijašnjoj Uredbi, ovom Uredbom definira se porijeklo životinja koje bi trebalo biti rođeno na vlastitom gospodarstvu ili iz ekološkog uzgoja. No, s obzirom na nedostupnost ekološke stoke, za potrebe obnove stada, zasnivanja novih stada ili u slučaju katastrofe, poštujući uvjete za izuzeća, dozvoljeno je dobavljanje stoke iz konvencionalnog uzgoja. Uvjeti držanja stoke također su detaljno propisani, a isti trebaju odgovarati etiološkim zahtjevima pojedine vrste, te svaka stoka obavezno treba imati pristup vanjskom prostoru kada to dozvoljavaju vanjski uvjeti. Također, ograničava se broj jedinki u stadu, a gustoća stada mora biti dovoljno niska da sprječava prekomjernu ispašu, eroziju ili onečišćenje tla (Mikkelsen i Schlüter, 2009).

Uz fokus na primarnu poljoprivrednu proizvodnju, Uredba 834/2007 svoj fokus stavlja i na preradu ekološki uzgojene hrane. Tako je postavljeno pravilo da svi subjekti koji sudjeluju u postupku proizvodnje, prerade, prijevoza i distribucije ekoloških proizvoda, su podložni pravilima postavljenim u Uredbi. Proizvodnja ekoloških proizvoda mora biti većinskim dijelom od sastojaka poljoprivrednog podrijetla, uz iznimku soli i vode, a zabranjuju se postupci kojima se vraćaju svojstva koja su izgubljena tijekom prerade ili skladištenja i postupci kojima se ispravljaju rezultati nemara i postupaka. U postupku prerade ekoloških proizvoda dozvoljava se korištenje određenih sastojaka neekološkog porijekla, ali se također uvodi pojam „sastojak poljoprivrednog porijekla“ za koji se postavlja uvjet da ne smije prelaziti 5 % ukupnog sastava proizvoda. Svi subjekti u sustavu ekološke proizvodnje dužni

su provesti unutarnji sustav ocjene te provesti analizu kritičnih kontrolnih točki i postaviti uvjete za njihovo izbjegavanje. Kao i u prijašnjoj uredbi, zabranjuje se korištenje GMO-a u svim fazama proizvodnje ekoloških proizvoda. Uz pravila u proizvodnji, po prvi puta postavljaju se pravila transporta između ekoloških subjekata te se uvodi pravilo da svaki proizvod mora pratiti dokumentacija pomoću koje je moguće momentalno utvrditi naziv i adresu proizvođača, naziv proizvoda uz indicaciju statusa, naziv ili oznaku kontrolnog tijela koje je certificiralo predmetni proizvod te obaveznu oznaku serije ili šarže za lakšu identifikaciju. Uvode se pravila za kontrolu i certifikaciju kvasca iz ekološke proizvodnje (Mikkelsen i Schlüter, 2009).

Uredbe 834/2007 i 889/2008 postavljaju neke značajne novine po pitanju označavanja ekoloških proizvoda. Tako se po prvi puta uvodi obavezno označavanje pojedinačnih sastojaka u popisu sastojaka s referencom na ekološku proizvodnju. Uvodi se jedinstvena oznaka kontrolnog tijela u obliku „oznaka države-denominacija ekološke proizvodnje-jedinstveni broj“, npr HR-EKO-07. Uz obavezno navođenje ekoloških sastojaka u popisu sastojaka uvodi se obaveza korištenja jedinstvenog logotipa za ekološke proizvode na svim proizvodima ekološkog statusa, a koji mora biti jasno vidljiv te se mora nalaziti uz jedinstvenu oznaku kontrolnog tijela koje je izvršilo kontrolu zadnjeg koraka proizvodnje ekološkog proizvoda. Isti se ne smije koristiti na proizvodima iz prijelaznog razdoblja, na proizvodima koji sadrže manje od 95 % poljoprivrednih sastojaka ekološkog porijekla i na proizvodima koji potječu iz lova i ribolova. Također, postavlja se obaveza označavanja porijekla sastojaka čime se oni dijele na sastojke porijeklom iz EU, izvan EU ili kombinacija EU/ne EU uzgoja (Mikkelsen i Schlüter, 2009).

S obzirom na sve veći rast tržišta ekoloških proizvoda u EU, uvoz ekoloških proizvoda iz trećih zemalja postaje jedan od glavnih fokusa Uredbe 834/2007. Za potrebe postavljanja detaljnijih pravila izdaje se Uredba 1235/2008, a njome su definirane dvije vrste standarda u državama koje nisu članice EU – u prvom slučaju EU uredba primjenjuje se u trećoj zemlji točno kao u državama članicama EU, uspostavlja se popis priznatih kontrolnih tijela koja su ovlaštena za obavljanje kontrole i certifikacije u trećoj zemlji; - u drugom slučaju treća zemlja uspostavlja ekvivalentni standard Uredbi EU o ekološkoj proizvodnji, a uspostavlja se popis zemalja koje su uspostavile ekvivalentni standard i popis kontrolnih tijela koje su uspostavile ekvivalentni standard. Uz standardizaciju uvezenih ekoloških proizvoda, postavljaju se i striktna pravila i postupci kojih su se dužni pridržavati uvoznici (Mikkelsen i Schlüter, 2009).

Usljed razvoja poljoprivredne proizvodnje, te potrebe za proširivanjem pravila, sredinom svibnja 2018. objavljena je Uredba (EU) 2018/848 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. svibnja 2018. o ekološkoj proizvodnji i označivanju ekoloških proizvoda te stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 834/2007. Kako je naglasila Europska komisija, nova uredba jamči identične uvjete za sve poljoprivrednike, te pomaže u sprječavanju prijevara i očuvanju povjerenja potrošača. Iako je prvotno trebala stupiti na snagu s 01.01.2021. godine, zbog zdravstvene krize stupanje na snagu iste odgođeno je do 01.01.2022. godine. Nova Uredba predstavlja temeljni akt o ekološkoj proizvodnji, a dopuniti će se pod zakonskim aktima, koji će detaljno dopuniti osnovnu uredbu. Postavlja se jasno pravilo da svi subjekti izvan EU imaju prijelazno razdoblje do 31. prosinca 2024. do kada moraju svoju djelatnost prilagoditi novoj uredbi. U nedostatku sporazuma koji jamči jednakost ekoloških standarda zemlje izvan EU s ekološkom regulativom EU, ekološki proizvod koji se izvozi u EU bit će kontroliran u skladu s europskom uredbom. U ovom slučaju, pravila će stoga biti potpuno ista za proizvođača u EU kao i za proizvođača izvan EU. Uvodi se mogućnost certificiranja novih proizvoda kao ekoloških kao što su sol, eterična ulja, vuna, sirova koža, prirodna guma i smola, pamuk i pčelinji vosak i drugi proizvodi navedeni u prilogu I, Uredbe 2018/848. U primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji uvodi se obaveza uzgoja mahunarki zbog njihovog pozitivnog utjecaja na plodnost tla. Kod uzgoja životinja uvode se posebni uvjeti za uzgoj peradi i svinja uz veći fokus na dobrobit životinja, te se uvode nove kategorije životinja u postupak certifikacije kao što su jeleni kopitari. Također, postrožuju se uvjeti po pitanju hranidbe životinje i porijekla hrane za životinje. U aspektu prerade hrane, najveća novina je po pitanju korištenja aroma te se dozvoljava korištenje samo prirodnih aroma, a također uvodi se i mogućnost certificiranja aroma kao ekoloških. Prethodno navedeno pravilo o količini porijekla sastojaka izvan EU da bi se proizvod mogao označiti kao EU porijekla se ublažuje, te se umjesto 2 %, uvodi pravilo od 5 % ekoloških sastojaka da bi proizvod mogao nositi oznaku „uzgojeno u EU“. Po prvi puta, na području EU uvodi se mogućnost certificiranja skupine subjekata, ali se ograničava veličina pojedinog subjekta te broj članova unutar pojedine skupine (www.bio-garantie.hr).

Obzirom da temeljna uredba 2018/848 nije u potpunosti definirala sva pravila ekološke proizvodnje, Komisija EU izradila je cijeli niz Provedbenih i Delegiranih uredbi kojima se postavljaju detaljna pravila proizvodnje, ali i razjašnjavaju određene nejasnoće iz temeljne uredbi. Popis trenutno objavljenih Delegiranih i Provedbenih uredbi nalazi se u tablici 3.

Tablica 3. Popis dopunskih akata kojom se mijenja ili dopunjuje Uredba 2018/848

Naziv dopunskog akta	Sadržaj
Provedbena Uredba Komisije (EU) 2020/464	<ul style="list-style-type: none"> - Pravila za retroaktivno priznavanje prijelaznog razdoblja; - Pravila proizvodnje ekoloških proizvoda; - Informacije koje države članice trebaju dostaviti Komisiji;
Provedbena Uredba (EU) 2021/279	<ul style="list-style-type: none"> - Pravila za službene istrage u slučajevima sumnje na nesukladnost; - Pravila za veličinu subjekata i dokumentaciju o njihovu sustavu za unutarnje kontrole; - Pravila minimalnih zahtjeva za kontrolu; - Pravila za nacionalni katalog mjera u slučajevima nesukladnosti; - Pravila za razmjenu informacija između država članica i Komisije
Provedbene Uredba (EU) 2021/1165	<ul style="list-style-type: none"> - Određivanje proizvoda i tvari koji se odobravaju za uporabu u ekološkoj proizvodnji i utvrđivanje popisa
Provedbena Uredba (EU) 2021/1378	<ul style="list-style-type: none"> - Pravila za certifikate koji se izdaju subjektima, skupinama subjekata i izvoznicima u državama izvan EU koje su uključene u uvoz ekoloških proizvoda i proizvoda iz prijelaznog razdoblja; - Utvrđivanje popisa priznatih kontrolnih tijela i kontrolni ustanova
Provedbena uredba (EU) 2021/1935	<ul style="list-style-type: none"> - Kojom se mijenja Provedbena uredba (EU) 2019/723 o izvješćivanju sukladno uredbi 2017/625 o službenim kontrolama
Provedbena uredba (EU) 2021/2119	<ul style="list-style-type: none"> - Pravila za određene evidencije i izjave koje se zahtijevaju od subjekata, te o tehničkim sredstvima za izdavanje certifikata

<p><u>Provedbena Uredba (EU) 2021/2307</u></p>	<p>- Pravila za dokumente i obavijesti potrebne za ekološke proizvode iz prijelaznog razdoblja namijenjene uvozu u EU</p>
<p><u>Provedbena uredba (EU) 2021/2325</u></p>	<p>- Popis država koje nisu članice EU te popis kontrolnih tijela i kontrolnih ustanova priznatih prema Uredbi (EZ) br. 834/2007u svrhu uvoza ekoloških proizvoda u EU</p>
<p><u>Delegirana uredba (EU) 2020/427</u></p>	<p>- Mijenjanje i dopuna Priloga II. Uredbi 2018/848 u pogledu određenih pravila proizvodnje ekoloških proizvoda</p>
<p><u>Delegirana uredba (EU) 2020/1794</u></p>	<p>- Mijenjanje i dopuna dijela I. Priloga II. Uredbe 2018/848 u pogledu upotrebe biljnog reprodukcijskog materijala iz prijelaznog razdoblja i neekološkog biljnog reprodukcijskog materijala</p>
<p><u>Delegirana uredba (EU) 2021/642</u></p>	<p>- Mijenjanje i dopuna Priloga III. Uredbe 2018/848 u pogledu određenih informacija koje je potrebno navesti pri označavanju ekoloških proizvoda</p>
<p><u>Delegirana uredba (EU) 2021/715</u></p>	<p>- Mijenjanje Uredbe 2018/848 o zahtjevima za skupine subjekata</p>
<p><u>Delegirana uredba (EU) 2021/716</u></p>	<p>- Mijenjanje i dopuna Priloga II. Uredbe 2018/848 u pogledu pravila ekološke proizvodnje o klicama i glavicama cikorijske, hrani za određene životinje iz akvakulture i za liječenje protiv nametnika u akvakulturi</p>
<p><u>Delegirana uredba (EU) 2021/1006</u></p>	<p>- Izmjena Uredbe 2018/848 u pogledu predloška certifikata kojim se potvrđuje usklađenost s pravilima o ekološkoj proizvodnji</p>
<p><u>Delegirana uredba (EU) 2021/1691</u></p>	<p>- Izmjena Priloga II. Uredbe 2018/848 u pogledu zahtjeva za vođenje evidencije za subjekte u ekološkoj proizvodnji</p>
<p><u>Delegirana uredba (EU) 2021/1697</u></p>	<p>- Izmjena Uredbe 2018/848 u pogledu kriterija za priznavanje kontrolnih tijela i kontrolnih</p>

	ustanova nadležnih za provođenje kontrola nad ekološkim proizvodima u državama izvan EU, te za povlačenje njihova priznanja
Delegirana uredba (EU) 2022/474	- Izmjena Priloga II Uredbe 2018/848 o specifičnim zahtjevima za proizvodnju i korištenje ne-ekoloških, iz prijelaznog razdoblja i ekoloških presadnica i ostalog biljnog reprodukcijaskog materijala
Delegirana uredba (EU) 2019/2123	- Pravila za utvrđivanje u kojim slučajevima i pod kojim uvjetima se provjere identiteta i fizičke provjere određene robe mogu obavljati na kontrolnim točkama, a provjere dokumentacije na udaljenosti od graničnih kontrolnih postaja
Delegirana uredba (EU) 2019/2124	- Pravila za službene kontrole pošiljaka životinja i robe u provozu, pretovaru i daljnjem prijevozu kroz EU
Delegirana uredba (EU) 2020/2146	- Pravila proizvodnje u izvanrednim slučajevima u ekološkoj proizvodnji
Delegirana uredba (EU) 2021/771	- Posebni kriteriji i uvjeti za provjere evidencije u dokumentima u okviru službenih kontrola u ekološkoj proizvodnji
Delegirana uredba (EU) 2021/1189	- Proizvodnja i stavljanje na tržište biljnog reprodukcijaskog materijala iz ekološkog heterogenog materijala određenih rodova ili vrsta
Delegirana uredba (EU) 2021/1342	- Pravila o informacijama koje države članice koje nisu članice EU te kontrolna tijela i kontrolne ustanove trebaju slati u svrhu nadzora njihova priznavanja i mjere koje treba poduzeti u provedbi tog nadzora
Delegirana uredba (EU) 2021/1698	- Postupovni zahtjevi za priznavanje kontrolnih tijela i kontrolnih ustanova nadležnih za provođenje kontrola subjekata i skupina subjekata koji su certificirani kao ekološki te

	ekoloških proizvoda u državama izvan EU, pravila o njihovu nadzoru i kontrolama i drugim mjerama koje ta kontrolna tijela i kontrolne ustanove trebaju provoditi
Delegirana uredba (EU) 2021/2304	- Pravila o izdavanju dopunskih certifikata kojim se potvrđuje, za potrebe izvoza, da u ekološkoj proizvodnji proizvoda životinjskog podrijetla nisu upotrebljavani antibiotici
Delegirana uredba (EU) 2021/2305	- Pravila o slučajevima u kojima i uvjetima pod kojima se ekološki proizvodi i proizvodi iz prijelaznog razdoblja izuzimaju iz službenih kontrola na graničnim kontrolnim postajama i o mjestu službene kontrole tih proizvoda
Delegirana uredba (EU) 2021/2306	- Pravila o službenim kontrolama pošiljaka ekoloških proizvoda i proizvoda iz prijelaznog razdoblja namijenjenih uvozu u EU te o potvrđivanju o inspekciji

Izvor: Europska Komisija

2.5.2. Zakonodavstvo Republike Hrvatske

Kao što je ranije u tekstu navedeno, prvo reguliranje ekološke proizvodnje na području Republike Hrvatske bilo kada je BIOS objavio smjernice i pravila proizvodnje za priznavanje bios i bio-croatia kvalitete. Navedene smjernice bile su usklađene s nekad važećim IFOAM pravilima ekološke proizvodnje (Peteljak, 2011.).

Navedene smjernice bile su temelj ekološke proizvodnje u RH sve do 2001. godine, kada Vlada Republike Hrvatske objavljuje prvi službeni Zakon. Objavljivanjem Zakona o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda NN 12/01 postavljaju se pravila ekološke proizvodnje na području RH, ali i temelji za pokretanje postupka kontrole i certifikacije koja za cilj ima izdavanje potvrđnice kojom se dokazuje usklađenost proizvodnje s pravilima Zakona. Iako RH u trenutku donošenja nije bila članica EU, navedeni Zakon bio je usklađen s ondašnjom Uredbom (EEZ) 2092/91, te je isti bio podložan izmjenama u skladu s izmjenama koje su se donosile vezano za Uredbu 2092/91. U obliku

u kojem je donesen, navedeni Zakon vrijedio je sve do 2007. godine kada se pristupilo potpunim izmjenama navedenog Zakona kako bi se uskladio s Uredbom 834/2007, a koja je tijekom 2007. godine stupila na snagu na području država EU. Temeljem navedenog Zakona, Vlada RH donosila je dodatne pravilnike kojima su se definirala dodatna pravila proizvodnje i postupci do izdavanja potvrđnice o sukladnosti. Tako su sve do 2010. godini bili na snazi slijedeći podzakonski akti (Vlada RH):

- Pravilnik o ekološkoj proizvodnji u uzgoju bilja i u proizvodnji biljnih proizvoda (Narodne novine br. 91/01, 10/07)
- Pravilnik o ekološkoj proizvodnji životinjskih proizvoda (Narodne novine br.13/02,10/07)
- Pravilnik o sustavu ocjenjivanja sukladnosti u ekološkoj proizvodnji (Narodne novine br. 91/01, 25/08, 61/09)
- Pravilnik o preradi, pakiranju, prijevozu i skladištenju ekoloških proizvoda (Narodne novine br. 129/09)
- Pravilnik o deklaraciji i označavanju ekoloških proizvoda (Narodne novine br.10/07, 64/09)
- Pravilnik o uvjetima i načinu upisa u upisnike ekološke proizvodnje poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (Narodne novine br.13/02, 112/07)
- Pravilnik o stručnom nadzoru u ekološkoj proizvodnji (Narodne novine br. 13/02, 10/07, 62/08, 146/09)
- Pravilnik o vođenju baze podataka za poljoprivredni reprodukcijski materijal iz ekološke proizvodnje (Narodne novine br. 89/08)
- Pravilnik o ekološkoj proizvodnji u preradi vlakana (Narodne novine br. 81/02)
- Pravilnik o visini naknade troškova za provedbu stručnog nadzora nad ekološkom proizvodnjom i troškova utvrđivanja sukladnosti s temeljnim zahtjevima (Narodne novine br. 41/08, 15/10)

S datumom 18.12.2010. godine, na snagu je stupio Zakon o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda NN 139/2010, a koji je nacionalno zakonodavstvo ekološke proizvodnje u potpunosti uskladio sa zakonodavstvom EU i, tada, važećim Uredbama 834/2007, 889/2008 i 1235/2008. Obzirom da je navedeni Zakon ugrađivao pravnu stečevinu EU u pravni sustav RH, isti je prestao važiti s 01.07.2013. godine kada je

RH i službeno primljena u članstvo. Navedenim događajem, izglasan je novi Zakon o provedbi Uredbe Vijeća (EZ) br. 834/2007 o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda, koji je bio na snazi do 18.03.2015. godine kada na snagu stupa Zakon o poljoprivredi koji po prvi puta objedinjuje pravila ekološke proizvodnje pod jedinstveni Zakon kojim se regulira poljoprivredna proizvodnja na području RH (www.zakon.hr).

Kako je Zakonom o poljoprivredi bilo predviđeno da se za reguliranje pojedinih oblasti poljoprivredne proizvodnje dodatno definira pravilnicima, te kako uredbe nisu u potpunosti definirale pojedina pravila poput vođenja upisnika, uvjeta za ovlašćivanje kontrolnih tijela, kataloga sankcija i slično, u ožujku 2019. godine Ministarstvo poljoprivrede objavilo je Pravilnik o ekološkoj poljoprivrednoj proizvodnji NN 16/2019. Navedeni Pravilnik bio je na snazi do ožujka 2020. godine kada je na snagu stupio Pravilnik o kontrolnom sustavu ekološke poljoprivrede NN 11/2020. Zadnjim Pravilnikom Ministarstvo poljoprivrede postavilo je jasniji i detaljniji nacionalni katalog mjera, te su korektivne mjere iz brojčanih oznaka pretvorene u korektivne mjere opisnih oznaka. Jasnije su definirani rokovi i obaveze svih dionika ekološkog sustava, ali i postavljeni detaljniji uvjeti koje kontrolno tijelo mora ispuniti kako bi moglo biti ovlašteno od strane Ministarstva poljoprivrede za obavljanje službenih kontrola u ekološkoj proizvodnji. Do objave ovog Pravilnika, kontrolna tijela bila su ovlaštena za obavljanje stručnih kontrola u ekološkoj proizvodnji, no objavom Pravilnika iz 2020. godine kontrole ekološke proizvodnje postaju službene kontrole te počinje obaveza pridržavanja i uvjeta koji su propisani Zakonom o službenim kontrolama koje se provode sukladno propisima o hrani, hrani za životinje, o zdravlju i dobrobiti životinja NN 32/2019. Navedeni Zakon bio je na snazi do 25.05.2021. godine, kada je na snagu stupio Zakon o službenim kontrolama i drugim službenim aktivnostima koje se provode sukladno propisima o hrani, hrani za životinje, o zdravlju i dobrobiti životinja, zdravlju bilja i sredstvima za zaštitu bilja NN 52/2021.

2.5.3. Sustav potpora ekološke proizvodnje

Prema Zanoru (1996.) konvencionalna poljoprivreda je, uz industriju i promet, najveći onečišćivač okoliša. Do intenzivnog onečišćenja okoliša dolazi direktnim i indirektnim utjecajem poljoprivredne proizvodnje. Direktni utjecaj je korištenje umjetno proizvedenih gnojiva koja se unose u tlo i njima se negativno utječe na kemijski sastav tla, život i količinu mikroorganizama te plodnost tla. Intenzivna upotreba strojeva u poljoprivredi ima za rezultat upotrebu velikih količina energije, čije sagorijevanje ispušta u zrak kemijske spojeve koji

dovode do negativnog utjecaja na klimu i okoliš. Uz navedeno, intenzivni uzgoj stoke jedan je od najvećih distributera CO₂ u atmosferu. Prema dostupnim izvorima, uzgoj goveda za meso odgovoran je za 6% od ukupne emisije CO₂ (www.ekovjesnik.hr, 2018.).

Zbog svega navedenog, EU je prepoznala važnost ublažavanja i prilagodbi klimatskim promjenama i raznim mjerama pokušava se smanjiti ili ukloniti negativni utjecaj na okoliš, pa samim time i poljoprivrede. Navedeno je uvršteno u Program ruralnog razvoja EU, a samim time i RH. Iako je Uredba 1305/2013 dala mogućnost državama članicama da same biraju mjere potpore ruralnom razvoju, mjera Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene jedina je obavezna mjera iz programa ruralnog razvoja za sve države članice. (Ministarstvo poljoprivrede, 2022.)

Prve potpore za ekološku proizvodnju u RH su one iz 2001. godine kada su poljoprivrednici prvi puta mogli aplicirati za specifični oblik potpore koji je za cilj imao povećanje ekološke proizvodnje u Hrvatskoj. Uvođenjem IAKS mjera, svake godine Ministarstvo poljoprivrede izdaje Pravilnikom o provedbi izravne potpore i IAKS mjera ruralnog razvoja. Navedenim Pravilnikom propisani su uvjeti predaje zahtjeva za izravne potpore i IAKS mjere, obaveze subjekata u ekološkoj proizvodnji, obaveze kontrolnih tijela, te iznosi koje je moguće ostvariti za prijelaz na ekološku proizvodnju ili za održavanje ekološke proizvodnje. Prema Pravilniku za 2022. godinu poljoprivredni proizvođači koji se bave ekološkom proizvodnjom mogu ostvariti slijedeće iznose (APPRRR, 2022.):

- Plaćanje za prijelaz na prakse i metode ekološkog uzgoja:
 - Oranice 347,78 EUR /ha,
 - Povrće 576,94 EUR /ha,
 - Višegodišnji nasadi:
 - lijeska 750,74 €/ha
 - orah 461,36 €/ha
 - ostalo 868,18 €/ha
 - Trajni travnjaci 309,94 €/ha

- Plaćanje za održavanje praksi i metoda ekološkog uzgoja
 - Oranice 289,82 €/ha
 - Povrće 480,78 €/ha
 - Višegodišnji nasadi:
 - lijeska 625,62 €/ha

- orah 384,47 €/ha
 - ostalo 723,48
- Trajni travnjaci 258,28 €/ha

2.6. Ovlaštena kontrolna tijela

Sukladno članku 104. Zakona o poljoprivredi, Ministarstvo poljoprivrede ovlašćuje kontrolno tijelo kada utvrdi da kontrolno tijelo ispunjava uvjete propisane nadležnim uredbama u pogledu osiguravanja objektivnosti i nepristranosti potrebne za obavljanje kontrola. Kako bi kontrolno tijelo dokazalo uvjet propisan u stavku 1. članka 104. Zakona o poljoprivredi, potrebno je osigurati dokaze da raspolaže kvalificiranim osobljem i resursima:

- da je pravna osoba koja je registrirana za obavljanje poslova službene kontrole u ekološkoj proizvodnji;
- da raspolaže poslovnim prostorom za obavljanje svih poslova potrebnih za obavljanje kontrola;
- da posjeduje odgovarajuću opremu koja je primjerena broju djelatnika, opsegu poslova i potrebama kontrola;
- da ima sklopljen ugovor s ovlaštenim laboratorijima koji su ovlašteni u skladu s propisima kojima se uređuju službene kontrole;
- da je akreditirana ustanova sukladno normi ISO/IEC 17065:2013, što dokazuje pisanim dokazom Potvrde o akreditaciji s pripadajućim prilogom izdanoj od Hrvatske akreditacijske agencije ili akreditacijskog tijela koje je potpisnik multilateralnog sporazuma na razini Europske suradnje za akreditaciju;
- kontrolno tijelo drugih država članica prilikom podnošenja zahtjeva dužno je dostaviti ovjerenu izjavu da će se sva dokumentacija i procesi voditi na hrvatskom jeziku.

2.6.1. Akreditacijska norma 17065:2013 Ocjenjivanje sukladnosti – Zahtjevi za tijela koja provode certifikaciju proizvoda, procesa i usluga (ISO/IEC 17065:2012; EN ISO/IEC 17065:2012)

Svrha certifikacije trebala bi biti kupcu ili korisniku pružiti potvrdu da proizvod, proces ili usluga koju traži ispunjava određene uvjete privatnog ili javnog standarda. Kako bi se pružila potvrda o sukladnosti, potrebno je da provjeru sukladnosti izvrši neovisno treće tijelo koje

je ovlašteno od druge institucije za obavljanje navedene provjere. Kako bi se unificiralo postupanje kontrolnih tijela za ekološku proizvodnju, EU je predvidjela da sva kontrolna tijela, bila ona privatna ili javna, moraju zadovoljiti uvjete propisane ISO normom 17065:2012, odnosno završiti postupak akreditacije. Akreditacijom se smatra potvrda nacionalnog akreditacijskog tijela da neko tijelo za ocjenjivanje sukladnosti ispunjava zahtjeve utvrđene posebnim normama. Njome se potvrđuje da tijelo za ocjenjivanje sukladnosti ima tehničke sposobnosti za ispunjavanje delegiranih poslova u skladu s relevantnim propisima i normama (Komisija EU, 2022).

ISO norma 17065:2013 podijeljena je na nekoliko cjelina kojima se uspostavljaju pravila i uvjeti koje tijelo za certifikaciju mora ispuniti:

- Poglavlje 4 – Opće zahtjeve
- Poglavlje 5 – Strukturalne zahtjeve
- Poglavlje 6 – Zahtjeve za resursima
- Poglavlje 7 – Procesne zahtjeve
- Poglavlje 8 – Zahtjevi za sustave upravljanja

Opći zahtjevi odnose se na pravnu narav certifikacijskog tijela, ugovarane usluge sa subjektima, korištenje znakovlja, osiguranje nepristranosti i povjerljivosti, odgovornost i samostalnost, javno dostupne podatke i ne diskriminirajuće uvjete. U ovom poglavlju norme posebna pozornost stavlja se na ugovorni odnos obiju strana kojima se definiraju uvjeti poslovanja, ali i odgovornosti pojedinih strana po pitanju ispunjavanja obaveza iz certificirane norme. Također, fokus je na nepristranosti i sprečavanju sukoba interesa gdje se pred upravu certifikacijskog tijela postavlja zahtjev da u svakom trenutku može dokazati i potvrditi nepristranost prema ugovorenom subjektu.

Strukturalni zahtjevi definiraju organizacijsku strukturu certifikacijskog tijela koja u svakom trenutku mora biti jasna i iz koje se jasno može iščitati tko je odgovoran za poslovanje tijela, osiguravanje nepristranosti, ali isto tako i odgovornosti i obaveze svakog tko sudjeluje u radu tijela.

Zahtjevi za resursima iz norme govore da certifikacijsko tijelo u svakom trenutku mora imati na raspolaganju odgovarajući broj osoblja i resursa, kako bi se postupak kontrole i certifikacije mogao provesti na nepristrani i pravovremeni način. Osoblje tijela mora biti osposobljeno za provođenje aktivnosti tijela, a samo tijelo mora imati uspostavljen sustav edukacije i konstantne kontrole rada djelatnika.

Procesni zahtjevi fokus stavljaju na zahtjeve koji su postavljeni u normama i standardima temeljem kojih certifikacijsko tijelo provodi postupak provjere sukladnosti. Certifikacijsko

tijelo mora imati propisane korake kojima se definiraju postupci prijave, vrednovanja, preispitivanja, donošenje odluke o certifikaciji, registru certificiranih proizvoda i subjekata, nadzor subjekata, prekid, suženje ili povlačenje certifikacije, zapisi i na kraju postupak prigovora ili žalbi subjekata. Svaki navedeni korak mora biti jasno definiran u sustavu kvalitete certifikacijskog tijela putem procesa i procedura koji su stavljeni na raspolaganje djelatnicima certifikacijskog tijela i kojih se isti moraju pridržavati.

Zahtjevi za sustav upravljanja predviđeni su na dva načina – opcija A ili B. Opcija A govori da certifikacijsko tijelo ima sustav upravljanja koji mora obuhvatiti upravljanje dokumentacijom, nadzor dokumenata i zapisa, interni audit te popravne i preventivne radnje. Opcija B odnosi se na sustav upravljanja sukladno normi ISO 9001.

2.6.2. Poslovi kontrolnog tijela

U članku 105. Zakona o poljoprivredi, definirani su poslovi kontrolnog tijela te se oni odnose na:

- pravilno i pravodobno obavljanje poslova koji su preneseni na kontrolno tijelo te provođenje kontrole sukladno važećim uredbama koje reguliraju ekološku proizvodnju;
- izdavanje pojedinačnih odobrenja za korištenje biljnog reprodukcijanskog materijala koji nije iz ekološke proizvodnje;
- izvještavanje Ministarstva poljoprivrede o obavljenoj kontroli u propisanom roku;
- izvještavanje nadležne poljoprivredne inspekcije odmah o utvrđenom neudovoljavanju uvjetima iz nadležnih uredbi;
- izdavanje potvrđnice/certifikata za ekološke proizvode i proizvode iz prijelaznog razdoblja;
- kontrola označavanja ekoloških proizvoda od strane subjekata.

Kako bi neko kontrolno tijelo moglo pravilno obavljati ranije navedene zadaće, potrebno je da sukladnu Pravilniku o kontrolnom sustavu ekološke poljoprivrede ima definiran standardni postupak kontrole, propisanu proceduru za ocjenu rizika subjekata, propisanu proceduru za uzorkovanje, propisanu proceduru za razmjenu informacija, propisanu proceduru kontrolnih posjeta, propisanu proceduru primjene Kataloga mjera, ta da osoblje udovoljava uvjetima propisanim navedenim Pravilnikom.

3. RASPRAVA

3.1. Postupak kontrole

U članku 1 Uredbe 2018/848 definirano je da se službene kontrole u ekološkoj proizvodnji provode sukladno dodatnim pravilima utvrđenim u Uredbi 2017/625. Republika Hrvatska je 22.05.2021. godine stavila na snagu Zakon o službenim kontrolama i drugim službenim aktivnostima koje se provode sukladno propisima o hrani, hrani za životinje, o zdravlju i dobrobiti životinja, zdravlju bilja i sredstvima za zaštitu bilja NN 52/21, gdje je u članku 3 definirano da se isti odnosi i na službene kontrole ekološke proizvodnje i označivanja ekoloških proizvoda.

U poglavlju VI, Uredbe 2018/848, člankom 38 postavljena su dodatna pravila o službenim kontrolama i mjerama koje trebaju poduzeti nadležna tijela. Tako navedeni članak govori da službene kontrole obuhvaćaju:

- provjeru primjenjuju li subjekti preventivne mjere i mjere predostrožnosti u svakoj fazi proizvodnje, pripreme i distribucije;
- provjeru evidencija, mjera i postupaka u svrhu osiguravanja jasnog i učinkovitog odvajanja ekoloških proizvodnih jedinica, proizvodnih jedinica u prijelaznom razdoblju i neekoloških proizvodnih jedinica, te proizvedenih proizvoda, tvari i sastojaka koji se koriste za proizvodnju proizvoda;
- provjeru provedenih mjera predostrožnosti i mjera kojima se onemogućuje kontaminacija neekološkim proizvodima ako se za proizvodnju ekoloških proizvoda koristi isti proizvodni pogon uz uvjet da se isti koriste vremenski odvojeno, te provjerom evidencija čišćenja i identifikacije u svakom trenutku proizvodnje, pripreme i skladištenja;
- provjeru sustava unutarnje kontrole skupine subjekata;

Pod pojmom proizvoda jedinica, sukladno članku 3. Uredbe 2018/848 smatra se cjelokupna imovina gospodarstva kao što su primarni proizvodni prostor, zemljišne parcele, pašnjaci, područja na otvorenom, zgrade za stoku ili dijelovi tih zgrada, košnice, ribnjaci, prostori za bavljenje akvakulturom i uzgojem algi te skladišni prostori.

Obaveza kontrolnog tijela da provjeru sukladnosti s Uredbom 2018/848 provodi tijekom cijelog procesa u svim fazama proizvodnje, pripreme i distribucije na temelju vjerojatnosti nesukladnosti definirana je stavkom 2 članka 38, dok stavak 3 istog članka govori da

provjera sukladnosti uključuje fizičku kontrolu na terenu barem jednom godišnje. Prilikom navedene obaveze, kontrolno tijelo mora uzimati u obzir navedene elemente:

- vrstu, veličinu i strukturu subjekata i skupine subjekata;
- duljinu razdoblja tijekom kojeg se subjekti bave ekološkom proizvodnjom, pripremom i distribucijom;
- rezultatima provedenih kontrola;
- trenutku koji je relevantan za obavljanje djelatnosti;
- kategoriji proizvoda;
- vrsti, količini i vrijednosti proizvoda te njihovu razvoju kroz vrijeme;
- mogućnosti miješanja proizvoda ili kontaminacije nedozvoljenim proizvodima ili tvarima;
- odstupanjima od pravila proizvodnje;
- kritičnim točkama koje se odnose na svaki korak proizvodnje, a u svezi s nesukladnostima ili vjerojatnostima od nesukladnosti;
- podugovorenim djelatnostima.

Iznimno, dozvoljava se fizička kontrola na terenu jednom unutar 24 mjeseca ako u prethodnim kontrolama nisu utvrđene nesukladnosti koje utječu na integritet ekoloških ili proizvoda iz prijelaznog razdoblja, te da je ocjena rizika subjekta, ili skupine subjekata, niska.

U istom članku u stavku 4. definirano je da kontrolno tijelo mora provoditi minimalni postotak svih službenih kontrola bez prethodne obavijest subjektu, tzv. nenajavljene kontrole, minimalni postotak dodatnih kontrola, minimalni broj uzoraka i minimalni broj kontroliranih subjekata iz kategorije skupine subjekata. Najmanji postoci kontrola i uzorkovanja definirani su člankom 7. Provedbene Uredbe (EU) 2021/279 te sukladno istom, kontrolno tijelo mora provoditi:

- najmanje 10% svih službenih kontrola subjekata ili skupine subjekata bez prethodne obavijesti;
- najmanje 10 % dodatnih kontrola;
- uzorkovanje kod najmanje 5 % subjekata s kojima kontrolno tijelo ima sklopljen ugovor o kontroli, te najmanje 2 % članova svake skupine subjekata;
- najmanje 5 % članova svake skupine subjekata, odnosno najmanje 10 članova.

Ukoliko kontrolno tijelo sumnja, ili primi osnovanu sumnju da subjekt namjerava staviti na tržište ili je koristio proizvod koji nije u skladu s pravilima proizvodnje, dužno je, sukladno članku 41, Uredbe 2018/848, odmah pokrenuti službenu istragu s ciljem provjere sukladnosti te odmah zabraniti stavljanje na tržište proizvoda i njihovu upotrebu u ekološkoj proizvodnji. Kontrolno tijelo, dužno je u svakom slučaju tražiti objašnjenje od strane subjekta te po završetku službene istrage donijeti odluku o daljnjem postupanju sukladno rezultatima istrage. Kontrolno tijelo, dužno je, sukladno Pravilniku o kontrolnom sustavu ekološke poljoprivrede, odmah obavijestiti nadležno tijelo i inspekciju o sumnji na nepravilnost, te po završetku istrage, o rezultatima iste. Kada rezultat istrage utvrdi ozbiljne, ponovljene ili trajne nesukladnosti, a u skladu sa člankom 42 Uredbe 2018/848, kontrolno tijelo zabranjuje subjektu stavljanje na tržište proizvoda koji svojim oznakama upućuju na ekološku proizvodnju, a prema potrebi donosi se odluka o suspenziji ili povlačenju certifikata. Po završetku svake službene kontrole, kontrolno tijelo dužno je izraditi zapisnik o kontroli te isti dostaviti subjektu koji primitak dokazuje potpisom na zapisniku.

3.1.1. Uključivanje u sustav kontrole

Subjekti koji se bave proizvodnjom, pripremom, distribucijom ili skladištenjem ekoloških ili proizvoda iz prijelaznog razdoblja, te oni koji takve proizvode uvoze iz trećih zemalja ili ih izvoze na tržište trećih zemalja dužni su sukladno članku 3. Uredbe 2018/848 prijaviti svoje aktivnosti nadležnim tijelima. Sukladno članku 102. Zakona o poljoprivredi sve pravne i fizičke osobe koje se bave ranije navedenim aktivnostima, moraju biti upisane u Upisnik ekoloških subjekata koji vodi APPRRR.

Prema Pravilniku o kontrolnom sustavu ekološke poljoprivrede, subjekti koji se bave nekim od oblika ekološke proizvodnje, moraju podnijeti zahtjev za upis u Upisnik subjekata u ekološkoj proizvodnji na obrascu ZUS (slika 1) iz Pravilnika.

PRILOG 1.

Obrazac ZUS-Zahtjev za upis, ispis, promjenu podataka u Upisniku subjekata u ekološkoj proizvodnji

		AGENCIJA ZA PLAĆANJA U POLJOPRIVREDI, RIBARSTVU I RURALNOM RAZVOJU		OBRAZAC ZA UPIS, ISPIS I PROMJENU U UPISNIKU SUBJEKATA U EKOLOŠKOJ POLJOPRIVREDI	
ZAHTEJEV ZA UPIS, ISPIS, PROMJENU PODATAKA U UPISNIKU SUBJEKATA U EKOLOŠKOJ PROIZVODNJI					
1.	NAZIV SUBJEKTA				
2.	OIB SUBJEKTA				
3.	ODGOVORNA OSOBA	Ime i prezime:			
		OIB:			
4.	KONTAKT PODACI	Adresa: (ulica, kbr, poštanski broj, naselje)			
		Telefon:			
		E-mail:			
4.	KATEGORIJA	☐ A-Proizvođač	☐ A1-Biljna proizvodnja		
			☐ A2-Stočarska proizvodnja		
			☐ A3-Mješovita proizvodnja (biljna i stočarska)		
			☐ A4-Sakupljanje samoniklog bilja i gljiva		
			☐ A5-Pčelarstvo		
			☐ A6-Akvakultura		
			☐ B-Prerađivač		
	☐ C-Uvoznik				
	☐ D-Izvoznik				
	☐ E-Distributer / Trgovac				
5.	MIBPG	Za subjekte kategorije A (A1, A2, A3)			
6.	KONTROLNO TIJELO				
7.	BIODINAMIČKA PROIZVODNJA	DA / NE			
IZJAVA ODGOVORNE OSOBE:		Upoznat sam s uvjetima propisanim Uredbom Vijeća (EZ) br. 834/2007, Uredbom Komisije (EZ) br. 889/2008 i prihvaćam obveze proizvodnje u skladu s odredbom članka 8. Uredbe Vijeća (EZ) br. 834/2007 i pravila proizvodnje iz članka 102. Zakona o poljoprivredi (Narodne novine 118/18) i svojim potpisom jamčim da su podaci navedeni u ovom zahtjevu istiniti te dajem privolu za javnu objavu osobnih podataka prema zahtjevima članka 92.b Uredbe Vijeća (EZ) br. 834/2007, članka 101. stavka 1. Zakona o poljoprivredi i Priloga 2. Pravilnika o kontrolnom sustavu ekološke proizvodnje.			
		Potpis odgovorne osobe: _____			
Mjesto i datum:					
Prilozi:					
1. Ugovor o kontroli sklopljen s kontrolnim tijelom					
2. Zapisnik o provedenoj kontroli					
3. Obrtnica/Izvod iz registra trgovačkog suda/Registra udruga (osim za OPG)					

Slika 1. Zahtjev za upis u Upisnik subjekata u ekološkoj proizvodnji

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede

Subjekti koji se bave poljoprivrednom proizvodnjom dužni su prethodno podnošenju zahtjeva biti upisani u Upisnik poljoprivrednika. Uz navedeni zahtjev za upis, sukladno Pravilniku, subjekt je dužan priložiti i slijedeće dokaze:

- zapisnik o obavljenoj prvoj službenoj kontroli koju je obavilo kontrolno tijelo s Popisa kontrolnih tijela, a koji ne smije biti stariji od 60 dana;
- presliku ugovora o provođenju službene kontrole sklopljenog s kontrolnim tijelom

- izjavu subjekta da je upoznat s uvjetima propisanim uredbama i zakonom, te izjavu da li se bavi biodinamičkom proizvodnjom;
- subjekti koji nisu poljoprivredni proizvođači dužni su dostaviti i presliku obrtnice ili izvadak iz trgovačkog registra.

Prema Pravilniku, subjekt može biti upisan u više kategorija ili potkategorija, a što se utvrđuje sukladno činjenicama navedenim na zapisniku o službenoj kontroli. Nadležno Ministarstvo dužno je vršiti objavu Popisa subjekata i njihove certifikate na službenim stranicama Ministarstva na temelju podataka koje na mjesečnoj razini dostavljaju kontrolna tijela.

3.1.2. Kontrola proizvodnih jedinica

Metode i tehnike službenih kontrola definirane su člankom 14. Uredbe 2017/625, te one uključuju:

- ispitivanje kontrolnih sustava koji su uspostavljeni od strane subjekata;
- kontrolni, odnosno inspekcijski, pregled:
 - oprema, prostora i drugih mjesta koja su pod nadzorom;
 - životinja i drugih proizvoda i sastojaka koji se koriste za proizvodnju proizvoda ili za hranjenje ili liječenje životinja;
 - proizvoda i postupaka za čišćenje i održavanje;
 - sljedivost, pakiranje i označavanje proizvoda, uključujući promotivne materijale
- kontrole higijenskih uvjeta u prostorima subjekata;
- ocjenu postupaka dobre proizvodne prakse, dobre higijenske prakse, dobre poljoprivredne prakse i postupaka čiji temelji leže na sustavima analize opasnosti i kritičnih kontrolnih točki;
- pregled dokumentacije o porijeklu sirovine, evidencije o sljedivosti, evidencije o proizvodnji i čišćenju, dnevnik poljoprivredne proizvodnje, dokumentaciju o hrani za životinje, dnevnik liječenja i evidencije čišćenja;
- razgovore sa subjektima i osobljem;
- uzorkovane i analizu uzoraka;
- sve druge aktivnosti koje su potrebe za utvrđivanje neusklađenosti.

Sukladno članku 21. Zakona o službenim kontrolama, osoba koja je ovlaštena za provođenje službene kontrole ovlaštena je kontrolom obuhvatiti sve poslovne prostorije, sve radne i pomoćne prostorije, dokumentaciju, mrežne stranice i stranice društvenih mreža, propisane evidencije, opremu, predmete rada, obavljati uzorkovanje, fotografirati sve radne i pomoćne prostorije i prostore.

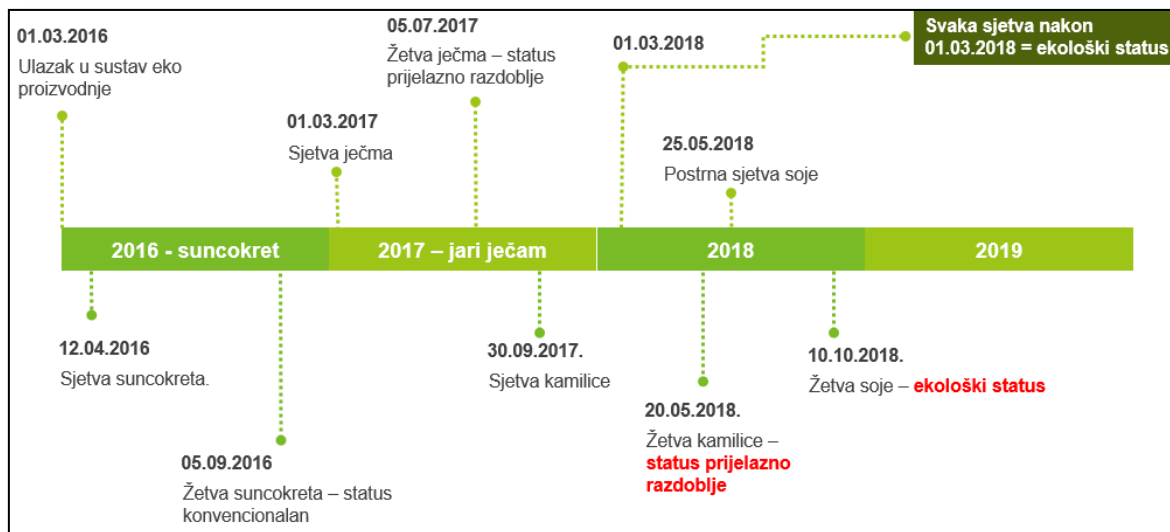
Prema Pravilniku o kontrolnom sustavu ekološke poljoprivrede, kontrolno tijelo obavezno je provoditi službene kontrole kod subjekata poljoprivredne proizvodnje, tijekom vegetacije, dok planiranje kontrola ponajviše ovisi o vrsti proizvodnje, kritičnim fazama, periodu vegetacije i podneblju. Kod subjekta prerade, pripreme, trgovine i skladištenja i uvoza kontrole se obavljaju tijekom cijele godine bez ograničenja po pitanju vremena održavanja kontrole.

3.1.3. Pravila biljne proizvodnje

U Prilogu II. dijelu I. Uredbe 2018/848 postavljena su pravila biljne proizvodnje, a kojih su se dužni pridržavati svi subjekti iz kategorije „proizvođači“. U ekološkoj proizvodnji zabranjen je hidroponski uzgoj, te se Uredbom postavlja pravilo da ekološki usjevi, izuzev onih koji rastu u vodi, mora rasti u kontaktu sa živim tlom, a koji je povezan s podzemnim slojem i temeljnom stijenom. Od ovog pravila izuzeta je jedino proizvodnja klica, prateći pravilo proizvodnje iz ekološkog sjemena i bez dodavanja hranjiva u vodenu otopinu, te uzgoj glavica cikorijske prilikom kojeg se dozvoljava korištenje uzgojnog supstrata čiji sastojci su odobreni za korištenje u ekološkoj proizvodnji. Nadalje, dopuštena je proizvodnja začinskog i ukrasnog bilja u posudama uz navod da se isti mogu stavljati na tržište isključivo u uzgojnim posudama. Isto pravilo vrijedi i za uzgoj presadnica u posudama za daljnje presađivanje. Sakupljanje samoniklog bilja dozvoljeno je samo na onim parcelama i područjima koja u razdoblju od barem tri godine prethodno sakupljanju, nisu bila tretirana proizvodima i tvarima koja nisu dozvoljena za korištenje u ekološkoj proizvodnji. Također, Uredbom 2018/848 definirano je da se sakupljanjem samoniklog bilja ne smije utjecati na stabilnost prirodnog staništa ili na očuvanje vrste na određenom području.

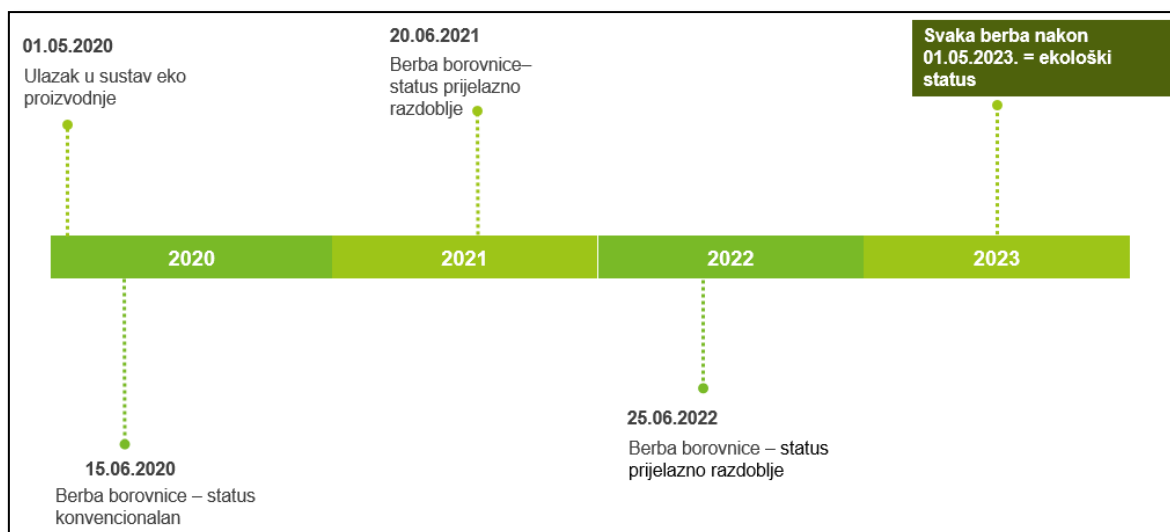
Točkom 1.7. Prilog II, dijela I. Uredbe 2018/848 postavljeno je pravilo kojim se definira kada se bilje i biljni proizvodi mogu smatrati ekološkim proizvodima. Prema navedenoj točki, potrebno je da je sjetva usjeva izvršena najmanje dvije godine u slučaju jednogodišnjih usjeva, travnjaka i krmnih kultura nakon što su se počela primjenjivati pravila ekološke proizvodnje na parceli (slika 2). Kod trajnih nasada, a koji nisu krmno bilje, pozornost se

stavlja na datum žetve, odnosno berbe, koje mora biti najranije tri godine nakon što je parcela ušla u sustav ekološke proizvodnje (slika 3).

Slika 2. Primjer prijelaznog razdoblja oraničnih kultura

Izvor: Marko Tarandek

Slika 3. Primjer prijelaznog razdoblja za trajni nasad borovnica

Izvor: Marko Tarandek

U slučajevima kada je parcela, ili dio parcele, onečišćen proizvodima ili tvarima koje nisu dozvoljene u ekološkoj proizvodnji, slučajno ili s namjerom, parcela je obavezna ponovno proći kroz prijelazno razdoblje ovisno vrsti upotrebe. Iznimno, prijelazno razdoblje u navedenim slučajevima može se skratiti samo ako je (i) onečišćenje nastupilo uslijed

tretiranja slijedom obaveznih mjera suzbijanja štetnih organizama ili korova po naređenju države, (ii) kada se tretiranje nedozvoljenim proizvodom provelo kao dio znanstvenih ispitivanja koje je odobreno od strane države. U svakom od navedenih slučajeva obavezno se uzima u obzir vrijeme razgradnje aktivne tvari u tlu i biljci, te se urod u nakon tretiranja ne smije stavljati na tržište s oznakama na ekološku proizvodnju ili kao proizvod iz prijelaznog razdoblja.

Jedno od glavnih načela ekološke poljoprivredne proizvodnje definirano je točkom 1.8. Priloga II, dijela I. navedene Uredbe, a koje govori da se za proizvodnju bilja i biljnih proizvoda, koji se ne koriste za daljnju reprodukciju, koristi samo ekološki biljni reproduksijski materijal. Ukoliko isti nije dostupan na tržištu u dovoljnim količinama, ili s velikim odstupanjima u kvaliteti, dopušta se korištenje biljnog reproduksijskog materijala iz prijelaznog razdoblja. Sukladno članku 26. Uredbe, svaka država članica dužna ja uspostaviti i objaviti bazu podataka o dostupnosti biljnog reproduksijskog materijala i biljnog reproduksijskog materijala iz prijelaznog razdoblja koji je dostupan na teritoriju države (slika 4.).

Ime vrste (hrvatsko)	Znanstveni naziv vrste (latinski)	Naziv sorte (hrvatski)	Status	Ime dobavljača	Kontakt dobavljača	Područje gdje dobavljač može korisniku dostaviti poljoprivredni reproduksijski materijal	Država ili regija poljoprivredne proizvodnje
Lubenica	Citrullus lanatus (Thunb.) Matsum et Nakai	Charleston Gray	ekološki	Lokvina d.o.o.	info@lokvina.hr	Hrvatska	Italija
Lubenica	Citrullus lanatus (Thunb.) Matsum et Nakai	Sugar baby	ekološki	Lokvina d.o.o.	info@lokvina.hr	Hrvatska	Italija
Blitva	Beta vulgaris L. ssp. vulgaris	Liscia verde da taglio (Erbette)	ekološki	Lokvina d.o.o.	info@lokvina.hr	Hrvatska	Italija
Blitva	Beta vulgaris L. ssp. vulgaris	Triestina	ekološki	Lokvina d.o.o.	info@lokvina.hr	Hrvatska	Italija
Blitva	Beta vulgaris L. ssp. vulgaris	Barese	ekološki	Lokvina d.o.o.	info@lokvina.hr	Hrvatska	Italija
Blitva	Beta vulgaris L. ssp. vulgaris	Rainbow (Melange, Trecolor)	ekološki	Lokvina d.o.o.	info@lokvina.hr	Hrvatska	Francuska
Blitva	Beta vulgaris L. ssp. vulgaris	Srebrolistna	ekološki	Lokvina d.o.o.	info@lokvina.hr	Hrvatska	Francuska
Blitva	Beta vulgaris L. ssp. vulgaris	Feurio	ekološki	Lokvina d.o.o.	info@lokvina.hr	Hrvatska	Austrija
Čikla	Beta vulgaris L. var. conditiva	Detroit	ekološki	Lokvina d.o.o.	info@lokvina.hr	Hrvatska	Italija
Čikla	Beta vulgaris L. var. conditiva	Chioggia	ekološki	Lokvina d.o.o.	info@lokvina.hr	Hrvatska	Italija
Čikla	Beta vulgaris L. var. conditiva	Egipatska	ekološki	Lokvina d.o.o.	info@lokvina.hr	Hrvatska	Italija
Čikla	Beta vulgaris L. var. conditiva	Burpees Golden	ekološki	Lokvina d.o.o.	info@lokvina.hr	Hrvatska	Austrija
Čikla	Beta vulgaris L. var. conditiva	Forono	ekološki	Lokvina d.o.o.	info@lokvina.hr	Hrvatska	Austrija
Mrkva	Daucus carota L. ssp. sativus (Hoffm.) Arcang.	Nantes	ekološki	Lokvina d.o.o.	info@lokvina.hr	Hrvatska	Italija
Mrkva	Daucus carota L. ssp. sativus (Hoffm.) Arcang.	Touchon	ekološki	Lokvina d.o.o.	info@lokvina.hr	Hrvatska	Italija
Mrkva	Daucus carota L. ssp. sativus (Hoffm.) Arcang.	Berlicum	ekološki	Lokvina d.o.o.	info@lokvina.hr	Hrvatska	Italija
Mrkva	Daucus carota L. ssp. sativus (Hoffm.) Arcang.	Flakkee	ekološki	Lokvina d.o.o.	info@lokvina.hr	Hrvatska	Italija
Cvjetača	Brassica oleracea L. var. botrytis	Toscana	ekološki	Lokvina d.o.o.	info@lokvina.hr	Hrvatska	Italija
Cvjetača	Brassica oleracea L. var. botrytis	Snowball (Palla di Neve)	ekološki	Lokvina d.o.o.	info@lokvina.hr	Hrvatska	Italija
Cvjetača	Brassica oleracea L. var. botrytis	Romanesco	ekološki	Lokvina d.o.o.	info@lokvina.hr	Hrvatska	Italija
Cvjetača	Brassica oleracea L. var. botrytis	Violet of Sicily	ekološki	Lokvina d.o.o.	info@lokvina.hr	Hrvatska	Italija
Brokula	Brassica oleracea L. var. italica	Ramoso calabrese kama	ekološki	Lokvina d.o.o.	info@lokvina.hr	Hrvatska	Italija
Brokula	Brassica oleracea L. var. italica	Ramoso calabrese rana	ekološki	Lokvina d.o.o.	info@lokvina.hr	Hrvatska	Italija
Brokula	Brassica oleracea L. var. italica	Broccolotto - leccese	ekološki	Lokvina d.o.o.	info@lokvina.hr	Hrvatska	Italija
Keli puščar	Brassica oleracea L. var. gemmifera	Brussels	ekološki	Lokvina d.o.o.	info@lokvina.hr	Hrvatska	Italija
Korabica	Brassica oleracea L. var. gongylodes	Vienna (zelena i ljubičasta)	ekološki	Lokvina d.o.o.	info@lokvina.hr	Hrvatska	Italija
Kupus crveni	Brassica oleracea L. var. capitata f. rubra Duch	Testa di negro	ekološki	Lokvina d.o.o.	info@lokvina.hr	Hrvatska	Italija
Kupus	Brassica oleracea L. var. capitata	Cuor di buoi	ekološki	Lokvina d.o.o.	info@lokvina.hr	Hrvatska	Italija
Kupus	Brassica oleracea L. var. capitata	Golden aera	ekološki	Lokvina d.o.o.	info@lokvina.hr	Hrvatska	Italija
Kupus	Brassica oleracea L. var. capitata	Copenhagen	ekološki	Lokvina d.o.o.	info@lokvina.hr	Hrvatska	Italija
Kupus	Brassica oleracea L. var. capitata	Ditmasker	ekološki	Lokvina d.o.o.	info@lokvina.hr	Hrvatska	Italija
Kupus	Brassica oleracea L. var. capitata	Brunsviljer	ekološki	Lokvina d.o.o.	info@lokvina.hr	Hrvatska	Austrija

Slika 4. Izvod iz Baze ekološkog poljoprivrednog reproduksijskog materijala
Izvor: Ministarstvo poljoprivrede

U slučajevima kada ekološki ili biljni reproduksijski materijal iz prijelaznog razdoblja nije dostupan u dovoljnoj količini ili kvaliteti, Uredbom je predviđeno izuzeće od ranije navedenog pravila te kontrolno tijelo ima mogućnost, ali i obavezu skladno Zakonu o poljoprivredi, izdati odobrene za korištenje netretiranog i ne GMO neekološkog biljnog

reprodukcijaskog materijala. Za odobrenje takovog reprodukcijaskog materijala potrebno je da je ispunjen jedan od slijedećih uvjeta:

- nijedna sorta određene vrste nije registrirana na bazi dostupnog sjemena;
- ni jedan dobavljač naveden na bazi dostupnog sjemena nije u mogućnosti ispostaviti određenu količinu sjemena na vrijeme za sjetvu ili sadnju, uz uvjet da je subjekt u mogućnosti dostaviti dokaz da je na vrijeme naručio reprodukcijaski materijal dajući dobavljaču razuman rok za isporuku;
- sorta koju subjekt želi sijati nije navedena na bazi Ministarstva uz uvjet da je korištenje iste uvjetovano agronomskim i pedoklimatskim prednostima usporedivo sa sortom koja je navedena na bazi kao raspoloživa;
- ukoliko je to opravdano u istraživanjima i ispitivanjima prilikom manjih terenskih pokusa i za potrebe očuvanja sorte uz odobrenje nadležnog tijela.

Iznimno od navedenog, zabranjuje se izdavanje odobrenja za korištenje neekoloških sadnica vrsti čiji ciklus uzgoja završava u jednoj sezoni rasta. Kako bi dobili odobrenje za korištenje neekološkog biljnog reprodukcijaskog materijala, subjekti zahtjev za korištenje moraju podnijeti prije sjetve kako je određeno točkom 1.8.5.4. Priloga II, dijela I Uredbe 2018/848. Zahtjev se podnosi na obrascu koji na raspolaganje stavlja ovlašteno kontrolno tijelo s kojim subjekt ima sklopljen ugovor o kontroli (slika 5.).

Kontrolno tijelo		Bio Garantie d.o.o.
		HR-EKO-07
ZAHTEJEV ZA ODOBRENJE KORIŠTENJA NEEKOLOŠKOG BILNOG REPRODUKCIJSKOG MATERIJALA		
1.	Podaci o subjektu	
1.1.	Naziv subjekta	
1.2.	OIB subjekta	
1.3.	Ime i prezime odgovorne osobe	
1.4.	Adresa subjekta	
1.5.	Kontakt podaci (telefon, e-mail)	
2.	Razlog:	
☐	a) Proizvod ne postoji u bazi izdanoj od Ministarstva.	
☐	b) Ekološko sjeme nije dostupno iako sam ga naručio na vrijeme. Molim o priložite dokaz o pravovremenoj narudžbi / pisanu potvrdu dobavljača koja kaže da naruženo ekološko sjeme nije dobavljivo!	
☐	c) Ekološka sorta navedena u bazi Ministarstva nije pogodna za moju proizvodnju. Molim o detaljno navedete razlog, ukoliko postoji zahtjev kupca za određeni sortom, priložite ga u pisanom obliku!	
☐	d) Provođi se regularno/dozvoljeno testiranje Dozvola od nadležne institucije mora biti priložena!	
☐	e) Radi se eksperiment na maloj površini. Prije prijavljanja molim o kontaktirati BGI.	
☐	f) Uzgoj je neophodan za očuvanje raznolikosti. Molim o da kontaktirate BGI prije prijave.	
3.	Podaci o sadnom/sjemenskom materijalu:	
2.1.	Znanstveni naziv vrste (latinski + hrvatski)	
2.2.	Znanstveni naziv sorte	
2.3.	Količina (kg/kom)	
2.4.	ARKOD parcela/e	
2.5.	Tretirano	☐ NE ☐ DA - Sredstvo:
2.6.	Planirani datum sjetve/sadnje	
Datum podnošenja zahtjeva:		Potpis odgovorne osobe podnosioca:
		Ovjera (pečat)

06.07.2022 08:37:00

2000596HR Request for purchase of conventional seeds HR
Zahjev za kupnju konvencionalnog reprodukcijskog materijala

1/2

Slika 5. Obrazac zahtjeva za korištenje neekološkog bilnog reprodukcijskog materijala
Izvor: www.bio-garantie.hr

Poštujući načela ekološke poljoprivredne proizvodnje, ekološki proizvođači dužni su primjenjivati postupke obrade tla i tehnike uzgoja pomoću kojih se održava ili povećava razina organskih tvari u tlu, povećava stabilnosti i bioraznolikost tla te sprečava zbijanje i erozija tla sukladno točki 1.9. Priloga II., dijela I. Uredbe 2018/848. Kako bi održali ili povećali plodnost i biološku aktivnost, ekološki proizvođači dužni su se pridržavati višegodišnjeg plodoređa uz obavezno uključivanje mahunarki u svojstvu glavnog ili pokrovnog usjeva ili drugih usjeva za zelenu gnojidbu, a isto pravilo vrijedi i za trajne nasade

i uzgoj u stakleniku uz iznimku da se radi u uvođenju kratkotrajnih usjeva. Dodatno, a kako bi utjecali na povećanje plodnosti i biološke aktivnosti, ekološki proizvođači obavezni su koristiti stajski gnoj ili tvari iz ekološke proizvodnje, po mogućnosti kompostirani, gdje količina utrošenog stajskog gnoja ne smije prelaziti 170 kg dušika po hektaru površine. Ukoliko hranidbene potrebe bilja nije moguće zadovoljiti ranije navedenim mjerama, i isključivo u količini da se zadovolje navedene potrebe, ekološki proizvođači mogu koristiti gnojiva i poboljšivače tla koji su odobreni sukladno članku 24. Uredbe 2018/848. Tvari i proizvodi koji su odobreni za korištenje u ekološkoj proizvodnji definirani su u Prilogu II. Provedbene Uredbe 2021/1165. Dozvoljena je upotreba biodinamičkih pripravaka dok se strogo zabranjuje korištenje mineralnih dušičnih gnojiva.

Suzbijanje štetnih organizama i korova regulirano je točkom 1.9. Priloga II, dijela I. Uredbe 2018/848. Sprečavanje šteta koje nastaju uslijed pojave štetnih organizama i korova provodi se pomoću:

- prirodnih neprijatelja;
- izbora vrsti, sorti i heterogenog materijala;
- plodoređa;
- tehnika obrade tla, kao što su biofumigacija, mehaničke i fizikalne metode;
- toplinskih procesa poput solarizacije ili plitkog parenja tla do dubine od 10 cm.

Ukoliko navedene mjere nisu učinkovite u suzbijanju štetnih organizama, dozvoljena je upotreba sredstva i tvari koje su odobrene za korištenje u ekološkoj proizvodnji sukladno člancima 9. i 24. Uredbe 2018/848 o čemu ekološki proizvođači moraju voditi evidenciju s popisom korištenih proizvoda i tvari, primijenjenu količinu i stvarni razlog korištenja. U odnosu na proizvode i tvari definirane u članku 9. i 24., korištenje feromona i feromonskih trapova je dozvoljeno uz uvjet da se isti ne raspršuju po biljkama i ne dolaze u direktni kontakt s biljkama. Tvari i proizvodi odobreni u ekološkoj proizvodnji za suzbijanje bolesti i štetnika definirani su u Prilogu I. Provedbene uredbe 2021/1165.

3.1.4. Pravila stočarske proizvodnje

Uredbom 2018/848 pravila stočarske proizvodnje definirana su u dijelu II., Priloga II. Jedno od osnovnih pravila stočarske proizvodnje je da se stoka ne smije uzgajati na gospodarstvu bez zemljišta, te da u slučajevima stočarskih gospodarstva bez zemljišta ista moraju imati sklopljen pisani sporazum s drugim ekološkim gospodarstvom koje će im isporučivati hranu za životinje i na koje će se vršiti deponiranje stajskog gnoja. Također, jedno od osnovnih

pravila je da se stoka rađa ili izleže na gospodarstvu, te da se za razmnožavanje primjenjuju prirodne metoda, ali se dopušta umjetna oplodnja. Kloniranje i prijenos embrija se strogo zabranjuje, te se za razmnožavanje ne smiju koristiti hormoni ili druge tvari sa sličnim učinkom. Prilikom izbora pasmina, potrebno je voditi računa o odabiru pasmine s velikim stupnjem genetske raznolikosti, sposobnosti životinje da živi u lokalnim uvjetima, te vitalnost i otpornost životinje. Prednost se daje autohtonim pasminama i sojevima životinja. Dostupnost životinja iz ekološkog uzgoja nadležna institucija dužna je objaviti sukladno članku 26. Uredbe 2018/848.

Ukoliko ne postoje ili ne postoji dovoljan broj životinja iz ekološkog sustava, dopušteno je izuzeće od navedenih pravila kada se na ekološko gospodarstvo može dovesti određeni broj neekoloških životinja. Navedeno je dozvoljeno samo u slučajevima kada postoji opasnost nestanka određene pasmine, za obnovu pčelinjaka i ako se jato formira po prvi puta uz ranije navedeni uvjet da perad ne smije biti starija od tri dana. Nadalje, za potrebe rasploda dopušta se uvođenje mladih životinja uz uvjet da se takove životinje uzgajaju na ekološki način odmah nakon odbijanja od sise, te uz uvjet maksimalne starosti na dan dolaska na gospodarstvo:

- goveda, kopitari i jelenska divljač nije starija od 6 mjeseci;
- ovce i koze moraju biti mlađe od 60 dana;
- svinje moraju težiti manje od 35 kg;
- kunići moraju biti mlađi od tri mjeseca

Navedeno se odnosi na ženke određene vrste koje se nisu okotile, ali mogu biti bređe u trenutku uvođenja, dok za uvođenje odraslih mužjaka ne postoji ograničenje. Uz ograničenje po pitanju dobi, za dovođenje ženki pojedinih vrsta primjenjuju se slijedeća pravila:

- maksimalno se može uvesti do 10% odraslih kopitara ili goveda;
- do 20 % odraslih svinja, ovaca, koza, kunića ili jelenske divljači;
- za gospodarstva s manje od 10 kopitara, jelena, goveda ili kunića, te s manje od pet svinja, ovaca ili koza, godišnje se maksimalno može uvesti jedna životinja.

Navedeno podliježe izuzeću od strane nadležne institucije u maksimalnom iznosu od 40% ukoliko je gospodarstvo uvelike prošireno, jedna pasmina zamijenjena je drugom ili je započeta nova specijalizacija u odnosu na stoku. U slučajevima kada se uvodi neekološka stoka, ista se može smatrati ekološkom po isteku prijelaznog razdoblja, te se ista do isteka prijelaznog razdoblja mora držati odvojeno od ekoloških životinja. Prijelazno razdoblje za životinje ovisno je o vrsti životinje. No, ukoliko se s cijelim gospodarstvom istodobno ulazi

u sustav ekološke proizvodnje, prijelazno razdoblje ovisno je o dužini prijelaznog razdoblja za parcele, te se time prijelazno razdoblje za životinje produžuje sukladno navedenom. Ukoliko se na ekološko gospodarstvo uvode neekološke životinje prijelazno razdoblje, zavisno o vrsti, definirano je u točki 1.2., dijela II, Priloga II. Uredbe 2018/848, te ono iznosi:

- 12 mjeseci za goveda i kopitare za proizvodnju mesa, ali najmanje tri četvrtine njihova života;
- 6 mjeseci za koze, ovce i svinje, te za životinje za proizvodnju mlijeka;
- 10 tjedana za perad za proizvodnju mesa, ukoliko je ista dovedena na gospodarstvo do tri dana starosti;
- 7 tjedana za pekinške patke, ukoliko su iste dovedene na gospodarstvo do tri dana starosti;
- 6 tjedana za perad za proizvodnju jaja, ukoliko je ista dovedena na gospodarstvo do tri dana starosti;
- 12 mjeseci za pčele uz uvjet da se tijekom prijelaznog razdoblja vosak zamijeni s voskom iz ekološkog uzgoja;
- 3 mjeseca kuniće;
- 12 mjeseci za jelensku divljač.

Hranidba životinja definirana je u točki 1.4. dijela II. Priloga II. Uredbe 2018/848. Prvenstveno, stoka bi se trebala hraniti s hranom koja potječe s vlastitog gospodarstva. Dozvoljeno je korištenje hrane koja je proizvedena na drugim ekološkim gospodarstvima ako potječu iz iste regije. Hranidba ne bi smjela biti restriktivna osim ako je to opravdano zdravstvenim razlozima, ne smije biti takva da uzrokuje anemiju, šopanje je zabranjeno, a postupci tova uvijek poštuju normalni hranidbeni lanac te stoka mora imati stalan pristup ispaši kada je to dozvoljeno vremenskim uvjetima. Ukoliko uvjeti ne dozvoljavaju pristup ispaši, stoka mora imati na raspolaganju dovoljno vlaknaste krme. Zabranjuje se korištenje pospješivača rasta i umjetnih aminokiselina. Životinje koje sišu moraju imati pristup majčinom mlijeku do 45 dana za goveda i kopitare, 45 dana za ovce i koze, 90 dana za jelensku divljač i 40 dana za svinje nakon rođenja. Sva krmiva biljnog, algalnog ili životinjskog podrijetla moraju biti ekološka, a navedeno vrijedi i na hranu kvaščanog podrijetla. Neekološka krma je u pravilu zabranjena, ali se člankom 24 Uredbe 2018/848 dozvoljava korištenje određenih tvari i krmiva mineralnog ili mikrobnog podrijetla. Za hranidbu ekoloških životinja uvjetno je dozvoljeno korištenje hrane iz prijelaznog razdoblja

u maksimalnom iznosu od 25% na godišnjoj razini ukoliko navedena hrana potječe iz druge godine prijelaznog razdoblja. Navedeni postotak odnosi se samo na hranu koja potječe s drugog gospodarstva, dok se za hranu iz druge godine prijelaznog razdoblja koja potječe s vlastitog gospodarstva, postotak povećava na 100%. Hrana s parcela koje se nalaze u prvoj godini prijelaznog razdoblja može potjecati jedino s vlastitog gospodarstva uz uvjet da se radi samo o ispaši ili košnji trajnih pašnjaka ili parcela s trajnim krmnim kulturama ili proteinskim usjevima u maksimalnom iznosu od 20 %. Navedeni postoci izračunavaju se kao postotak suhe tvari kao što je prikazano u Tablici 4.

Tablica 4. Sadržaj suhe tvari prema određenoj krmi

Krma	Sadržaj suhe tvari u %
Sirutka kisela	5
Sirutka slatka	6
Pulpa krumpira, svježa	13
Sirovo mlijeko	13
Stočna repa	15
Zelena krma (livada, lucerna)	17 - 23
Krumpir	22
Kukuruzna silaža	22 -23
Silaža trave ili lucerne	35
Melasa	77
Sušena lucerna, sijeno ili slama	86
Zrno leguminoza (stočni grašak, itd)	87
Različite uljne pogače	87 – 90
Žitarice, krmne smjese	88
Različite mekinje	89
Osušeni pivski kvasac	90
Sušeni repini rezanci	90

Izvor: Betriebsmittelkatalog für die biologische Landwirtschaft in Österreich

Liječenje životinja, a kako je navedeno u točki 1.5. dijela II. Priloga II., Uredbe 2018/848 temelji se na odabiru pasmina i sojeva, praksama i načinima uzgoja, visokokvalitetnoj hrani, aktivnosti životinje, gustoći populacije te higijenskim uvjetima i načinu držanja životinja. Veterinarsko medicinski pripravci dozvoljeni su u ekološkom uzgoju životinja uz zabranu preventivnog liječenja, te uz obavezno poštivanje duple karencije koja je propisana za lijek. Ukoliko za lijek nije propisana karencija, za životinje iz ekološkog uzgoja ona iznosi 48 sati. Ukoliko životinja unutar 12 mjeseci primi tri ili više terapija veterinarsko-medicinskim proizvodom, ukoliko je reproduktivni ciklus vrste kraći od jedne godine a životinja je primila više od jedne terapije, predmetne životinje moraju ponovno proći kroz prijelazno razdoblje

a same životinje i njihovi proizvodi ne smiju se označavati kao ekološki proizvod. Od navedenog izdvojene su životinje koje su bile cijepljene, liječene protiv parazita i podložne obaveznim programima iskorjenjivanja. Liječenje životinja u ekološkom sustavu obavezno je isključivo po nalogu veterinara o čemu svaki subjekt mora voditi evidenciju kojom dokazuje isto.

Uz hranidbu, liječenje i porijeklo životinja, Uredbom 2018/848 u točki 1.6. dijela II. Priloga II. definirani su i uvjeti smještaja i uzgojnih praksi. Potrebno je da izolacija, grijanje i ventilacija osiguravaju da protok zraka, razina prašine, temperatura, relativna vlažnost zraka i koncentracija plina budu u granicama koje osiguravaju dobrobit životinja, s time da mora biti osigurana dovoljna prirodna ventilacija i prirodna svjetlost. U slučajevima kada se stoka uzgaja u povoljnim klimatskim uvjetima, nije potrebna stalna nastamba za stoku, već je dovoljno da se istoj osigura natkriveni prostor ili sjenovito područje kako bi se stoka sklonila od nepovoljnih vremenskih uvjeta. Životinje moraju imati stalni pristup površinama na otvorenom na kojima se mogu slobodno kretati. Gustoća populacije mora osiguravati udobnost, dobrobit i ispunjavanje potreba pojedine vrste, a mora im se pružiti dovoljno prostora za kretanje, nesmetano stajanje, lijevanje i okretanje te zauzimanje svih prirodnih položaja tijela i prirodne kretnje. Ukupna gustoća životinja ne smije premašiti granicu od 170 kg N po hektaru poljoprivredne površine na gospodarstvu. Minimalne površine unutarnjeg i vanjskog prostora propisane su u Prilogu I. Provedbene Uredbe (EU) 2020/464. Uz navedeno potrebno je osigurati minimalnu površinu unutarnjeg i vanjskog prostora, te se stoka ne smije držati na mokrom ili močvarnom tlu. Zabranjeno je sapinjanje ili izolacija stoke osim kada je to opravdano veterinarskim razlozima. Izolacija je moguća samo u slučaju kada je to opravdano zbog sigurnosti radnika ili veterinarskih razloga. Prilikom uzgoja životinje u ekološkom sustavu potrebno je osigurati da je patnja, bol i nelagoda životinja svedena na najmanju moguću mjeru tijekom cijelog života, a prvenstveno tijekom klanja. Podrezivanje repova ovaca, obrezivanje kljunova i odstranjivanje rogova dopušta se uz iznimku i samo u pojedinačnim slučajevima, te samo uz uvjet ako se time poboljšava zdravlje, dobrobit ili higijena životinja. Navedeni postupci podložni su odobravanju od strane nadležne institucije. Ukoliko je kastracija dio tradicionalnih metoda kojima se postiže određena kvaliteta proizvoda, isto je dozvoljeno samo uz upotrebu anestetika ili analgetika i kada ga provodi kvalificirano osoblje.

3.1.5. Pravila prerade, trgovine, skladištenja i uvoza ekoloških proizvoda

Pravila prerade ekoloških proizvoda postavljena su u dijelu IV. Priloga II. Uredbe 2018/848. Svi prehrambeni aditivi, pomoćna sredstva u preradi, tvari i sastojci te postupci koji se koriste za preradu upotrebljavaju se u skladu s dobrom proizvođačkom praksom kako je definirano u članku 3. točki (a) Uredbe Komisije (EZ) 2023/2006. Svi subjekti koji sudjeluju u preradi i proizvodnji ekološke hrane obavezni su uspostaviti sustav koji za cilj ima prepoznavanje kritičnih faza prerade, a subjekt je dužan u svakoj fazi prerade poštivati pravila postavljena Uredbom 2018/848. Zbog navedeno, obavezna je uspostava mjera predostrožnosti i njihova evidencija i prikladnih mjera čišćenja s ažurnim evidencijama i provjerama njihove učinkovitosti. Prerada i proizvodnja ekoloških proizvoda odvija se vremenski ili prostorno odvojeno od proizvodnje neekoloških proizvoda. Ukoliko dolazi do istovremenog skladištenja ili proizvodnje ekoloških, neekoloških ili proizvoda iz prijelaznog razdoblja, subjekt je o tome dužan:

- pravovremeno obavijestiti kontrolno tijelo;
- provoditi preradu/proizvodnju sve dok se ne završi postupak proizvodnje jedne serije;
- skladištiti ekološke proizvode odvojeno od neekoloških ili proizvoda iz prijelaznog razdoblja prostorno odvojeno;
- voditi ažurirane zapise o proizvodnji s opisom svih radnji, utrošenih količina i količina proizvedenih proizvoda;
- osigurati jasnu i nedvosmislenu identifikaciju svih serija kako bi se izbjeglo miješanje ili zamjena s ekološkim proizvodima;
- pokrenuti proces prerade/proizvodnje tek nakon što je obavljeno primjereno čišćenje proizvodne jedinice.

Prilikom prerade zabranjuje se upotreba proizvoda, tvari i tehnika s kojima se vraćaju izgubljena svojstva koja su izgubljena tijekom prerade i skladištenja, ispravljaju posljedice koje su nastale zbog nemarnosti u preradi ili koji na bilo koji način mogu dovesti do pogrešnih zaključaka o pravoj prirodi proizvoda. Pri proizvodnji ekoloških proizvoda upotrebljavaju se uglavnom sastojci poljoprivrednog podrijetla, od čega su izuzeti sol i voda. Člankom 30. točkom 5. Uredbe 2018/848 definirano je da ekološki proizvod može sadržavati minimalno 95% poljoprivrednih sastojaka ekološkog podrijetla. Uz uvjet odobrenja neekoloških sastojaka, određeni odobreni neekološki sastojci izračunavaju se kao sastojci

poljoprivrednog podrijetla, te ne smiju prelaziti 5% ukupno korištenih sastojaka poljoprivrednog porijekla u proizvodu. Prilikom proizvodnje nije dozvoljeno miješanje ekološkog sastojka s istim neekološkim sastojkom, a isto vrijedi i za sastojak iz prijelaznog razdoblja koji se ne smije koristiti prilikom proizvodnje ukoliko je jedan od sastojaka proizvoda ekološkog statusa. Ranije je već navedeno da se pri preradi upotrebljavaju samo oni prehrambeni aditivi, pomoćna sredstva i neekološki sastojci koji su odobreni sukladno člancima 24. i 25. Uredbe 2018/848. U točki 2.2. dijela IV. Priloga II. Uredbe navedeno je da se prilikom prerade hrane mogu koristiti slijedeći proizvodi i tvari:

- pripravci mikroorganizama i prehrambenih enzima, ukoliko su dozvoljeni za korištenje sukladno članku 24., te ukoliko su u skladu s člankom 11. kojim se zabranjuje upotreba GMO-a;
- prirodne aromatične tvari i prirodni aromatični pripravci;
- boja za otiskivanje žigova na mesu i ljusci jaja;
- prirodne boje i prirodne tvari za premaze namijenjene tradicionalnom bojenju ljuske jajeta;
- voda za piće i ekološka ili neekološka sol;
- minerali, vitamini, aminokiseline i mikronutrijenti, ali pod slijedećim uvjetima:
 - njihova upotreba se izravno zakonski zahtjeva;
 - u pogledu hrane koja se stavlja na tržište s posebnim značajkama

Sukladno članku 25. Uredbe 2018/848 postoji mogućnost odobrenja neekoloških poljoprivrednih sastojaka uz uvjet da isti nisu dostupni u ekološkom obliku ili u dovoljnoj količini uz prethodno odobrenje od strane nadležnog tijela i sam na razdoblje od 6 mjeseci. Navedena pravila primjenjuju se i prilikom proizvodnje prerađene hrane za životinje uz iznimku da 95% suhe tvari proizvoda mora biti ekološkog porijekla. Dozvoljeni sastojci neekološkog porijekla navedeni su u prilogu III. Provedbene uredbe 2021/1165.

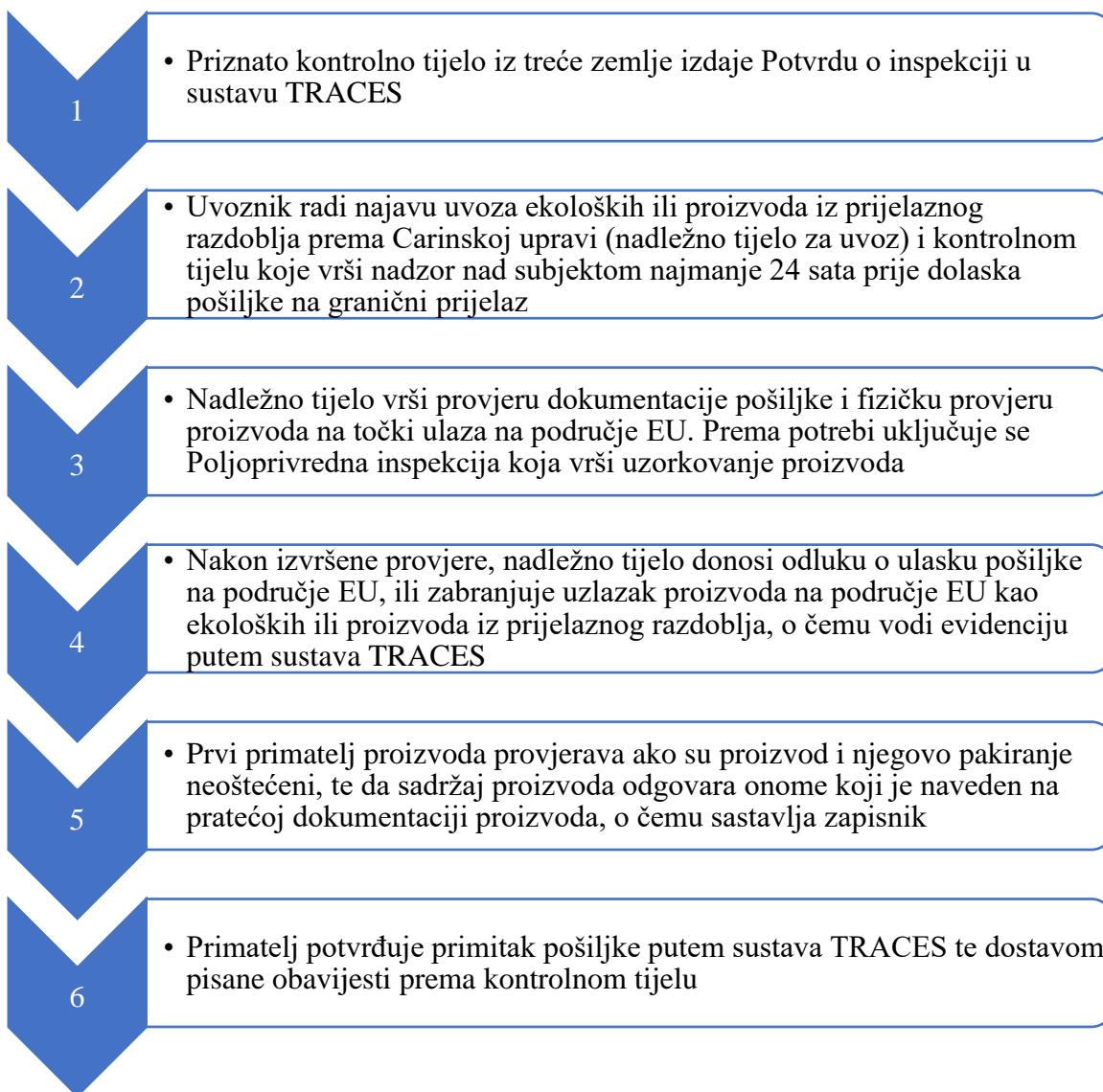
Kod prerade vina primjenjuju se pravila prerade ekološke hrane, no u dijelu VI. Priloga II. Uredbe 2018/848 postavljena su dodatna pravila. Tako je navedeno da se prilikom proizvodnje proizvoda iz sektora vinarstva upotrebljavaju ekološki sastojci, a popis odobrenih neekoloških sastojaka naveden je u dijelu D Priloga V. Provedbene uredbe 2021/1165. Djelomično koncentriranje postupkom hlađenja, uklanjanje sumpornog dioksida fizikalnim postupcima, obrada hidrolizom, djelomična dealkoholizacija i obrada kationskim izmjenjivačem radi postizanja stabilnosti vina na tartarate nisu dozvoljeni. Dopuštena je djelomična toplinska obrada vina uz uvjet da temperatura prilikom obrade ne prelazi 75 °C, te centrifugiranje i filtracija s inertnim sredstvima za filtriranje ili bez sredstva.

Prilogom III. Uredbe 2018/848 definirana su pravila koja se odnose na sakupljanje, pakiranje, prijevoz i skladištenje ekoloških i proizvoda iz prijelaznog razdoblja. Jedno od osnovnih pravila koje se odnosi na navedeno je da se sakupljanje ekoloških proizvoda, proizvoda iz prijelaznog razdoblja i neekoloških proizvoda može odvijati istodobno samo uz uvjet ako je subjekt poduzeo sve mjere predostrožnosti kojima se onemogućava svako miješanje ili zamjena proizvoda te osigurava jasna identifikacija proizvoda. Pri prijevozu ekoloških proizvoda ili proizvoda iz prijelaznog razdoblja potrebno je da se proizvodi prevoze u ambalaži, kontejnerima ili vozilima koja su zatvorena na način da se sadržaj ne može promijeniti ili zamijeniti bez oštećenja oznake na proizvodu ili plombe. Također, potrebno je da proizvod prati dokumentacija na kojoj se jasno navodi naziv i adresa subjekta koji prodaje proizvod, naziv proizvoda, oznaka kontrolnog tijela koje vrši kontrolu subjekta, te oznaka serije na način kako je to dogovoreno s kontrolnim tijelom. Ukoliko se prijevoz proizvoda vrši između subjekata koji podliježu sustavu kontrole, te ukoliko se radi o prijevozu samo ekoloških proizvoda i proizvoda iz prijelaznog razdoblja nije potrebno zatvaranje ambalaže, kontejnera i/ili vozila. Zatvaranja ambalaže, kontejnera i/ili vozila obavezno je prilikom uvoza ekoloških ili proizvoda iz prijelaznog razdoblja iz trećih zemalja, a nakon završetka uvoza pravna ili fizička osoba koja zaprima takov proizvod ima obavezu provjeriti jesu li ambalaža ili kontejner zatvoreni te o tome voditi pisanu evidenciju i dokaze.

Skladištenje proizvoda odvija se u prostorijama na način da se u svakom trenutku može na prvi pogled jasno utvrditi da se radi o ekološkom proizvodu te da se izbjegne svako onečišćenje ili zamjena s neekološkim proizvodom. Navedeno se prvenstveno odnosi na skladišne prostore u kojima se istovremeno vrši skladištenje ekoloških, proizvoda iz prijelaznog razdoblja i neekoloških proizvoda. U proizvodnim jedinicama koje se bave isključivo ekološkim i/ili uzgojem bilja i životinja iz prijelaznog razdoblja zabranjuje se skladištenje proizvoda i tvari koji nisu dozvoljeni za korištenje u ekološkoj proizvodnji, a navedeno se također odnosi i na veterinarsko-medicinske pripravke ukoliko za njih ne postoji evidencija o korištenju propisana od strane nadležne veterinarske službe.

Svi proizvodi koji su porijeklom iz trećih zemalja, podliježu posebnim uvjetima propisanim člankom 45. Uredbe 2018/848. Da bi se neki proizvod uvezao na teritorij EU kao ekološki proizvod ili proizvod iz prijelaznog razdoblja, potrebno je da je isti certificiran sukladno pravilima postavljenim u Uredbi 2018/848 od strane kontrolnog tijela iz treće temeljem ekvivalentnosti na temelju trgovinskog sporazuma ili da je država priznata kao ekvivalentna sukladno ranije valjanoj Uredbi (EZ) 834/2007, a koje pravilo istječe s krajem 2026. godine.

Postupak uvoza postavljen je Delegiranom Uredbom (EU) 2021/2306 gdje se navodi da je za uvoz ekoloških ili proizvoda iz prijelaznog razdoblja potrebno poduzeti radnje prikazane u grafikonu 5.

Grafikon 5. Prikaza koraka prilikom uvoza ekoloških ili proizvoda iz prijelaznog razdoblja iz treće zemlje na područje EU

Izvor: Marko Tarandek

3.1.6. Evaluacija inputa

Člankom 24. Uredbe 2018/848 definirano je kako se u ekološkoj poljoprivredi mogu koristiti samo odobreni proizvodi i tvari odobreni od strane Komisije EU. Ti proizvodi i tvari dijele se na:

- aktivne tvari koje se koriste kao sredstva za zaštitu bilja;

- gnojiva, poboljšivači tla i hranjive tvari;
- neekološka krmiva biljnog, algalnog, životinjskog, kvščanog, mikrobnog ili mineralnog podrijetla;
- dodaci hrani za životinje i pomoćna sredstva u preradi;
- proizvodi za čišćenje i dezinfekciju ribnjaka, kaveza, spremnika, zgrada ili objekata koji se upotrebljavaju pri uzgoju životinja;
- proizvodi za čišćenje i dezinfekciju koji se koriste u prostorima za preradu i skladištenje
- prehrambeni aditivi i pomoćna sredstva u preradi;
- neekološki sastojci poljoprivrednog podrijetla koji se koriste u proizvodnji ekološke hrane;
- pomoćna sredstva u preradi za proizvodnju kvasca i proizvoda od kvasca

Kako bi se neka tvar ili proizvod odobrio za korištenje u ekološkoj proizvodnji, potrebno je da je njihova upotreba ključna za neprekinutu proizvodnju i namjenu proizvoda, nema alternativnih rješenja ili ista nisu dostupna u dovoljnoj količini ili kvaliteti. Odobrenje tvari i proizvoda koji se koriste kao sredstva za zaštitu bilja odobrenje ovisi o tome ako je njihova upotreba ključna za kontrolu štetnog organizma, te da za njegovu kontrolu ne postoje alternativna rješenja u obliku mehaničkih, bioloških ili fizikalnih rješenja. Da bi se odobrio neki od proizvoda iz kategorije gnojiva, poboljšivača tla ili hranjivih tvari potrebno je da je njihova upotreba ključna za održavanje plodnosti tla ili za ispunjavanje posebnih prehrambenih zahtjeva usjeva. Ukoliko ekološka krma nije dovoljna da ispuni prirodne zahtjeve pojedine vrste ili pasmine, odobravaju se određeni dodaci hrani za životinje koji moraju doprinijeti održavanju vitalnosti životinja. Također, dozvoljava se upotreba neekoloških začina, začinskog bilja i melasa ukoliko su isti proizvedeni bez kemijskih otapala, i njihova upotreba ograničena je na maksimalno 1 % unosa hrane za određenu vrstu.

Pravilnikom o kontrolnom sustavu ekološke poljoprivrede propisano je da svaki proizvod koji se stavlja na tržište s oznakom „dozvoljeno za korištenje u ekološkoj proizvodnji“, mora pratiti potvrda o sukladnosti izdana od nekog od akreditiranih tijela države članice EU. Ukoliko za proizvod nije dostupna potvrda o sukladnosti, kontrolno tijelo odlučuje o prihvatljivosti pojedinog proizvoda. Da bi se napravila potpuna ocjena prihvatljivosti proizvoda, dobavljači inputa dužni su na zahtjev kontrolnog tijela dostaviti proizvođačku specifikaciju te sve tražene informacije koje kontrolno tijelo smatra potrebnim da bi moglo napraviti potpunu ocjenu sukladnosti.

3.1.7. Sljedivost i bilanca mase

Jedan od osnovnih zahtjeva prilikom kontrole na terenu ekoloških proizvođača postavljen je u članku 1. Delegirane Uredbe (EU) 2021/771, a odnosi se na obavezu provjere sljedivosti i provjeru bilance mase. Prema navedenom članku, kontrolno tijelo provjeru sljedivosti i bilancu mase provodi na temelju ocjene rizika. Navedena provjera podrazumijeva pregled dokumentacije kojom subjekt dokazuje:

- naziv i adresu dobavljača, prodavatelja i/ili uvoznika proizvoda;
- naziv i adresu primatelja, kupca ili uvoznika proizvoda;
- certifikat dobavljača koji je izdan u skladu s člankom 35. Uredbe 2018/848;
- oznake proizvoda, kao što su naziv proizvoda i oznaka kontrolnog tijela koje je zaduženo za kontrolu subjekta;
- identifikaciju serije proizvoda

Kako bi se dokazala potpuna sljedivost proizvoda, kontrolno tijelo ima obavezu komunikacije s drugim kontrolnim tijelom dobavljača ili kupca, a prema potrebi u provjeru se uključuju i nadležna tijela država.

Bilanca mase odnosi se na sposobnost subjekta da tijekom kontrole dokaže sve količine sirovina, otpada, proizvoda u proizvodnji i finalnih proizvoda na način da je ista jasna trećim stranama, te da u slučaju povlačenja proizvoda, subjekt ili kontrolno tijelo mogu jasno identificirati dobavljača sirovine, oznaku proizvodne serije i kupca proizvoda. Uz obaveznu provjeru evidencije zaliha i financijske evidencije, kontrolno tijelo, prema ranije navedenom članku, tijekom kontrole uzima u obzir:

- prirodu i količine proizvoda koji se dostavljaju u jedinicu, kupljeni materijal i upotrebu materijala i sastav proizvoda;
- oblik i količine proizvoda koje se drže ne skladištu;
- količine proizvoda koji su premješteni u skladišne jedinice ili prodajne prostore primatelja;
- prinose dobivenih, prikupljenih ili ubranih proizvoda;
- broj ili masu stoke koja se nalazila na gospodarstvu tijekom tekuće i protekle godine;
- gubitke, povećanja ili smanjenje količine proizvoda u svim fazama proizvodnje, pripreme i distribucije;
- sve sirovine ili finalne ekološke ili proizvode iz prijelaznog razdoblja koji su se na tržište stavili kao neekološki.

Iz navedene provjere ne isključuju se subjekti koji kupuju i prodaju proizvode bez da njima fizički rukuju, te isti imaju obavezu dokazivanja dobavljača, količina i primatelja ekoloških ili proizvoda iz prijelaznog razdoblja.

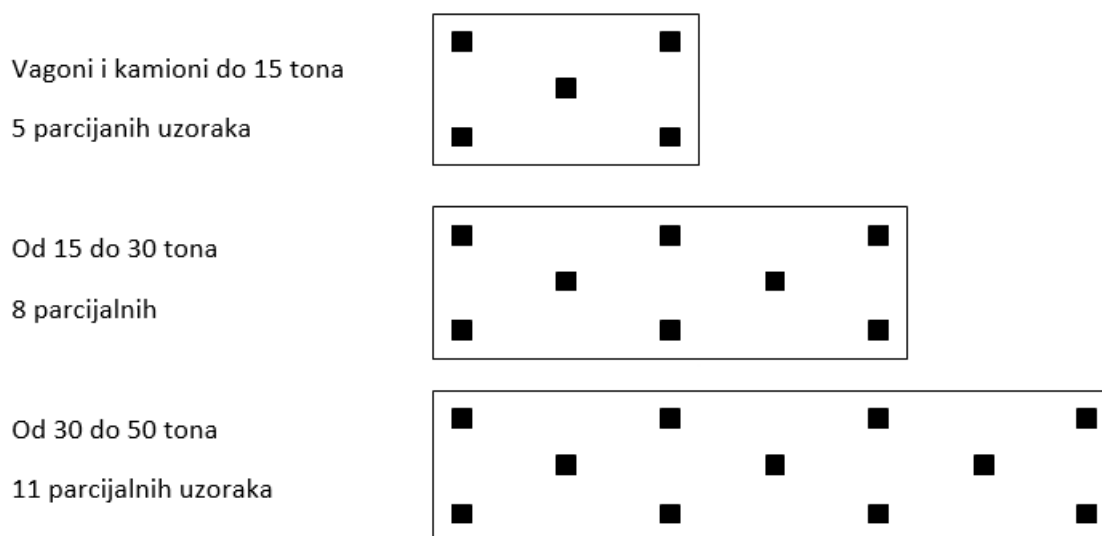
3.1.8. Uzorkovanje

Kako bi dokazalo sukladnost proizvodnje i proizvoda Uredbi 2018/848 kontrolno ima obavezu provođenja uzorkovanja na propisanom minimalnom broju subjekata s kojima ima sklopljen ugovor o kontroli, ali i u svakom slučaju kada postoji opravdana sumnja da su se prilikom proizvodnje koristili proizvodi ili tvari koji nisu dozvoljeni za korištenje u ekološkoj proizvodnji. Člankom 38. točkom 4. Uredbe 2018/848 propisano je da se uzimanje uzoraka mora uzimati u skladu s člankom 14. Uredbe 2017/625. Nadalje, člankom 39. Zakona o službenim kontrolama propisano je da osoba ovlaštena za provedbu službenih kontrola, tijekom uzorkovanja mora:

- uzeti tri istovjetna uzorka koji se dijele na službeni uzorak, uzorak za drugo mišljenje i referentni uzorak;
- uzorke uzeti u količini i broju koji je potreban za analizu ili ispitivanje, u isto vrijeme i istim uvjetima, od iste proizvodne serije;
- uzorke zapečatiti ili zapakirati u sigurnosne vrećice, te označiti na mjestu uzorkovanja;
- sastaviti zapisnik o uzimanju uzoraka te jedan primjerak dostaviti subjektu;
- do dostave uzoraka u službeni laboratorij, s uzorcima postupati na način da se isti ne štete, a prema potrebi da se čuvaju na odgovarajućim temperaturama;
- bez odgađanja, službeni uzorak dostaviti u ovlaštenu laboratorij;
- uzorak za drugo mišljenje ostaviti za potrebe subjekta;
- referentni uzorak čuvati u odgovarajućim uvjetima u prostorijama kontrolnog tijela.

Iako Uredba 2018/848 ne definira način i uvjete uzorkovanja, isto je postavljeno u Direktivi Komisije 2002/63/EZ od 11. srpnja 2002. o utvrđivanju metoda Zajednice za uzimanje uzoraka za službenu kontrolu ostataka pesticida u i na proizvodima biljnog i životinjskog podrijetla i o stavljanju izvan snage Direktive 79/700/EEZ. Navedenom direktivom propisani su uvjeti u kojima se uzima nasumični, te uvjeti u kojima se uzima reprezentativni uzorak. Također, direktivom je postavljeno pravilo o minimalnoj težini pojedinačnog uzorka koji se mora uzeti za potrebe laboratorijske analize. Uz navedenu Direktivu, dodatni uvjeti

uzorkovanja, a posebice oni koji se odnose na broj uzoraka, uzimanje uzoraka iz većih količina jedne serije, uzorkovanje rasute robe, voća, povrća mesa i drugih životinjskih proizvoda i prerađevina, postavljeni su u Uredbi Komisije (EU) br. 691/2013 od 19. srpnja 2013. o izmjeni Uredbe (EZ) br. 152/2009 o metodama uzorkovanja i analize (slika 6).

Slika 6. Odnos broja pojedinačnih uzoraka u odnosu na količinu uzorkovane robe u rasutom stanju prema Uredbi 691/2013
Izvor: Marko Tarandek

Navedenom Direktivom i Uredbom propisano je da se uzimanje uzoraka mora obaviti na način da se u svakoj fazi uzorkovanja spriječi onečišćenje uzorka koje bi moglo utjecati na rezultat analize. Za potrebe uzorkovanja mogu se koristiti alati kao što su lopatice, žlice, svrdla ili sonde kojima se može obuhvatiti veći dio uzorkovanog materijala kao bi se načinio skupni uzorak. Kontrolno tijelo uzorke treba uzimati sukladno ocjeni rizika za pojedinačnu vrstu proizvodnje, a uzorci se uzimaju s polja, sa skladišta, u proizvodnim jedinicama ili s polica trgovina. U slučajevima kada se analizom uzoraka uzetih tijekom kontrole utvrdi prisutnost nedozvoljenih tvari i proizvoda iznad koji nisu odobreni za korištenje sukladno članku 24. Uredbe 2018/848 iznad granice određivanja, kontrolno tijelo mora provesti istragu o porijeklu izvora kontaminacije, a prilikom tumačenja rezultata analize omogućuje se uzimanja u obzir mjerne nesigurnosti i faktora sušenja za sušene i koncentrirane proizvode.

3.1.9. Označavanje ekoloških proizvoda ili proizvoda iz prijelaznog razdoblja

Da bi se neki proizvod mogao označiti kao ekološki proizvod ili proizvod iz prijelaznog razdoblja, potrebno je da se zadovolje uvjeti navedeni u članku 30. Uredbe 2018/848.

Oznake kao što su bio ili eko ne smiju se upotrebljavati na proizvodima koji ne udovoljavaju uvjete propisane navedenom Uredbom, te za koje nije izdani pisani dokaz o sukladnosti, u nazivu proizvoda, njegovim oznakama, promidžbenim materijalima ili komercijalnim ispravama. Navedeno se također odnosi i na žigove ili imena poduzeća kojima bi se moglo dovesti do zablude korisnika ili potrošača. Također, proizvodi iz prijelaznog razdoblja ne smiju se označavati kao ekološki proizvodi već isti smiju nositi isključivo oznaku kojom se ukazuje na to da su proizvedeni tijekom ili iz sastojaka iz prijelaznog razdoblja. Da bi proizvod mogao nositi oznaku ekološki proizvod potrebno je da su zadovoljeni slijedeći uvjeti:

- prerađena hrana sukladna je pravilima proizvodnje iz dijela IV. Priloga II. Uredbe 2018/848;
- najmanje 95 % sastojaka poljoprivrednog porijekla je ekološko;
- korištene su samo prirodne aromatične tvari ili pripravci

Ukoliko se neki proizvod sastoji od manje od 95 % poljoprivrednih sastojaka ekološkog porijekla, isti ne smije u nazivu proizvoda imati oznaku koja upućuje na ekološku proizvodnju, već se dozvoljava navođenje ekološkog statusa u popisu sastojaka za one sastojke koji su u skladu s Uredbom 2018/848. Za proizvode čiji glavni sastojak potječe iz lova ili ribolova dozvoljeno je navođenje oznake na ekološku proizvodnju u nazivu proizvoda s jasnim navođenjem koji sastojak je ekološkog porijekla (slika 7.).

Slika 7. Primjer oznaka na proizvodu s glavnim sastojkom iz ribolova
Izvor: www.mardesic.hr

Ukoliko se na proizvodima navode navodi koji upućuju na ekološku proizvodnju, na oznaci mora biti navedena i oznaka kontrolnog tijela čijoj kontroli podliježe subjekt koji je izvršio

zadnji korak proizvodnje ili pripreme, a u slučaju pakirane hrane na ambalaži se mora nalaziti i znak EU za ekološku proizvodnju (slika 8.).

Slika 8. Primjer pakiranja ekološkog proizvoda
Izvor: www.podravka.hr

Kada se pri označavanju proizvoda koristi znak EU za ekološku proizvodnju, u istom vidnom polju navodi se i mjesto uzgoja poljoprivrednih sastojaka u ovisnosti odakle je sirovina porijeklom:

- uzgojeno u EU – ako je sirovina porijeklom iz EU
- uzgojeno izvan EU – ako je sirovina porijeklom iz treće zemlje
- uzgojeno u EU/izvan EU – ako je sirovina porijeklom iz EU i iz treće zemlje

Ukoliko sirovina potječe iz jedne države ili određene regije, oznake EU ili izvan EU mogu se zamijeniti oznakom države ili države i regije odakle poljoprivredni sastojak potječe. Ako je količinski udio poljoprivrednih sastojaka porijeklom iz treće zemlje manji od 5 % ukupne mase poljoprivrednih sastojaka, dozvoljava se navođenje porijekla samo uzgojeno u EU. Službena oznaka EU za ekološke proizvode propisana je u prilogu V. Uredbe 2018/848, a njezin izgled ne smije se mijenjati, te se prilikom stavljanja na proizvod moraju poštivati propisana pravila veličine, koja ne smije biti manja od 9 mm : 13,5 mm odnos visine i širine, te boje kako je definirano u navedenom prilogu (slika 9.). Države članice mogu nacionalnim aktima propisati izgled nacionalne oznake, a koja nije obavezna oznaka na ekološkim proizvodima. U RH ista je propisana Pravilnikom o kontrolnom sustavu ekološke poljoprivrede (slika 10.).

Slika 9. Službena EU oznaka za ekološki proizvod
Izvor: Europska Komisija

Slika 10. Službena oznaka za ekološki proizvod RH
Izvor: Ministarstvo poljoprivrede

3.1.10. Nesukladnosti, korektivne mjere, načini izvršavanja

Uredbom 2017/625 u članku 13. propisano je da kontrolno tijelo po završetku svake službene kontrole mora subjektu dostaviti pisani zapisnik o kontroli u papirnatom ili digitalnom obliku. Minimalni zahtjev sadržaja zapisnika o kontroli je opis i svrha službene kontrole, primijenjene metode kontrole, ishod službene kontrole i utvrđene nesukladnosti i mjere koje kontrolno tijelo traži od subjekta kako bi uskladio svoju proizvodnju s pravilima postavljenim u Uredbi 2018/848. Člankom 8. Provedbene uredbe 2021/279 propisano je da nadležna tijela država članica mogu donijeti nacionalni katalog mjera kojim se obuhvaća:

- popis nesukladnosti s upućivanjem na posebna pravila iz Uredbe 2018/848 i delegiranih i provedbenih akata;
- klasifikaciju nesukladnosti koja uključuje tri kategorije kritičnosti manje, srednje i velike kritičnosti:
 - primjenu mjera predostrožnosti;
 - utjecaj na integritet status ekološkog proizvoda ili proizvoda iz prijelaznog razdoblja;

- sposobnost sustava sljedivosti da u lancu opskrbe utvrdi proizvode na koje se nesukladnost odnosi;
 - odgovor na zahtjev nadležnog ili kontrolnog tijela
- mjere koje odgovaraju različitim kategorijama nesukladnosti

Nacionalnim Pravilnikom o kontrolnom sustavu ekološke proizvodnje, Ministarstvo poljoprivrede propisalo je katalog mjera koji su ovlaštena kontrolna tijela dužna primjenjivati kada utvrde nepravilnosti, odnosno nepoštivanje pravila i mjera propisanih Uredbom 2018/848 te provedbenim i delegiranim aktima. Mjere koje su predviđene Pravilnikom o kontrolnom sustavu ekološke poljoprivrede su:

- upozorenje (UP) – mjera nema direktne posljedice na subjekta već ga upozorava da se korektivne mjere moraju provesti u definiranom roku u protivnom će kontrolno tijelo izdati strožu korektivnu mjeru;
- snižavanje statusa lota (SSL) – snižava se status dijela proizvodnje subjekta na neekološki, a sama mjera se može primijeniti na lot, urod jedne ili više parcela ili proizvod jedne ili više životinja;
- snižavanje statusa proizvodnih resursa (SSPR) – izrečenom mjerom snižava se status parcela ili životinja na neekološki, a parcele ili životinje obavezne su ponovno proći kroz prijelazno razdoblje;
- djelomična suspenzija certifikata (DSC) – zabrana prodaje jednog ili više proizvoda na certifikatu na određeno vrijeme. Kontrolno tijelo dodatno donosi odluku o snižavanju statusa proizvodnih resursa i trajanju djelomične suspenzije certifikata koje ne može biti kraće od 3 mjeseca;
- suspenzija certifikata (SC) – certifikat se suspendira na određeno vrijeme, u kojem se zabranjuje prodaja ekoloških ili proizvoda iz prijelaznog razdoblja. Kontrolno tijelo dodatno donosi odluku o snižavanju statusa proizvodnih resursa, a minimalna suspenzija certifikata iznosi 3 mjeseca;
- povlačenje certifikata (PC) – oduzimanje certifikata, donošenje odluke o brisanju subjekta iz Upisnika subjekata u ekološkoj proizvodnji i raskid ugovora o kontroli.

U slučajevima kada kontrolno tijelo utvrdi nepravilnosti ili postoji sumnja na nepravilnosti koje utječu na integritet ekoloških ili proizvoda iz prijelaznog razdoblja, sukladno nacionalnom Pravilniku, kontrolno tijelo dužno je odmah obavijestiti nadležno ministarstvo, Poljoprivrednu inspekciju i APPRRR. Ukoliko se pojavi sumnja na nepravilnost, utvrđena tijekom kontrole ili dobivanjem obavijesti od strane drugog kontrolnog tijela, kontrolno

tijelo subjekta dužno je provesti istragu, te o rezultatima istrage obavijestiti subjekta i ranije navedene nadležne institucije. Ukoliko subjekt ne izvrši korektivne radnje koje je definiralo kontrolno tijelo, ili ih ne izvrši u danim rokovima, ili se radi o težem kršenju proizvodnih pravila, kontrolno tijelo ima mogućnost ponavljanja kontrole kod subjekta zbog utvrđivanja provođenja korektivnih mjera.

3.2. Postupak certifikacije

Sukladno zahtjevima iz točke 7.5 i 7.6 ISO 17065 norme, a po završetku postupka kontrole, kontrolno tijelo je dužno osigurati barem jednu osobu koja nije bila uključena u postupak kontrole, kako bi izvršila korak revizije rezultata kontrole te koja će donijeti odluku o certifikaciji. Osoba koja obavlja korak certifikacije mora biti ili stalni zaposlenik kontrolnog tijela ili subjekt koji je pod direktnim nadzorom kontrolnog tijela.

3.2.1. Kontrola „4 oka“

Kao što je ranije navedeno, kontrolno tijelo dužno je osigurati nepristranu osobu koja je u mogućnosti izvršiti postupak revizije i donijeti odluku o certifikaciji, a koja nije ni na koji način bila uključena u postupak kontrole, te nije u sukobu interesa u odnosu na kontrolirani subjekt. Navedena osoba, u obvezi je provjeriti zapisnik o kontroli, usporediti prikupljene evidencije subjekta, provjeriti vjerodostojnost sljedivosti proizvoda i bilance mase. U slučaju bilo kakvih odstupanja, osoba koja radi postupak certifikacije u mogućnosti je tražiti dodatna objašnjenja od strane kontrolora ili direktnim kontaktom sa subjektom tražiti pojašnjenja. Također, osoba koja radi kontrolu 4 oka, dužna je provjeriti rezultate analize ukoliko su tijekom kontrole uzimani uzorci, te ako je bilo izrečenih korektivnih mjera, navedena osoba dužna je tražiti potvrdu izvršavanja izrečenih mjera i postupanje sukladno istima.

3.2.2. Certifikat/potvrdnica

Sukladno članku 35. Uredbe 2018/848 kontrolno tijelo izdaje certifikat svim subjektima ili skupinama subjekata s kojima ima sklopljen ugovor o kontroli i za koje je utvrdilo da su svoju proizvodnju podvrgli pravilima navedene Uredbe. Certifikat se izdaje u elektroničkom obliku a mora omogućiti jasnu identifikaciju subjekta ili skupine subjekata, kategoriju certificiranih proizvoda i valjanost certifikata. Sukladno modelu certifikata iz priloga VI.

Uredbe 2018/848, na certifikatu se za subjekta navode kategorije proizvoda koje moraju odgovarati onima iz članka 35. navedene Uredbe, a kao proizvodne metode identificiraju se:

- ekološka proizvodnja, osim tijekom prijelaznog razdoblja;
- proizvodnja tijekom prijelaznog razdoblja;
- ekološka proizvodnja s neekološkom proizvodnjom.

U svakom slučaju, moguće su kombinacije navedenih proizvodnih metoda, a koje ovise o zatečenom stanju na gospodarstvu. Kontrolno tijelo, ali i nadležna institucija države članice, obavezni su javno objaviti popis subjekata s pripadajućim certifikatima, njihovom valjanosti i dodijeljenim statusima. Od 01.01.2023. na snagu stupa odredba kojom će se svi certifikati, izdani temeljem Uredbe 2018/848, morati izdavati putem sustava TRACES, a Komisija EU voditi će javni popis svih izdanih certifikata.

3.2.3. Procjena rizika

Temeljem članka 40. Uredbe 2018/848 kontrolno tijelo dužno je tijekom godine voditi procjenu rizika temeljem koje će se određivati intenzitet kontrola i uzimanje uzoraka kod svih subjekata s kojima kontrolno tijelo ima sklopljen ugovor o kontroli. Prilikom izrade procjene rizika, kontrolno tijelo dužno je uzeti u obzir uvjete propisane Uredbom 2017/625 i člankom 38. Uredbe 2018/848 te nacionalnim Pravilnikom o kontrolnom sustavu ekološke poljoprivrede:

- vrstu, veličinu i strukturu subjekta;
- razdoblje sudjelovanja u kontrolnom sustavu ekološke proizvodnje;
- rezultati prethodnih kontrola;
- relevantno vrijeme za provedbu aktivnosti;
- kategorije proizvoda;
- vrstu, količinu i vrijednosti proizvoda;
- mogućnost miješanja proizvoda ili onečišćenja;
- primjenu izuzeća od pravila od strane subjekata;
- kritične točke u vezi s nesukladnosti i vjerojatnosti nesukladnosti u svakoj fazi proizvodnje pripreme i distribucije;
- podugovorene aktivnosti.

3.3. Prigovori i prizivi

Kao jedan od uvjeta iz norme ISO 17065, kontrolno tijelo treba imati propisanu proceduru zaprimanja, reviziju i donošenje odluke u slučaju prigovora i priziva. Svaki subjekt koji ima sklopljen ugovor o kontroli mora imati mogućnost davanja priziva na rezultat kontrole ili certifikacije. Također, svaka treća strana koja je na bilo koji način povezana sa certificiranim subjektom, mora imati omogućeno davanje prigovora na postupak kontrole ili certifikacije ili na samog subjekta. Po primitku prigovora ili priziva, kontrolno tijelo ima obavezu pokretanja postupka kako bi utvrdilo postoji li osnovanost za prigovor ili priziv. U postupak provjere osnovanosti ne smije biti uključeno osoblje kontrolnog tijela koje je bilo uključeno u aktivnosti kontrole i certifikacije subjekta, te osoblje kontrolnog tijela koje je izjavilo postojanje sukoba interesa prema navedenom subjektu ili strani koja podnosi prigovor. Prema Pravilniku o kontrolnom sustavu ekološke proizvodnje, kontrolno tijelo dužno je dati pisani odgovor o odluci podnositelju priziva/prigovora u roku od 14 dana po primitku istog. Nakon primitka pisane obavijesti, subjekt ima mogućnost dodatnog podnošenja priziva, a kontrolno tijelo nakon razmatranja odgovora subjekta može donijeti odluku o povlačenju, izmjeni ili zadržavanju odluke.

4. ZAKLJUČAK

Promjena ljudske svijesti o negativnom utjecaju konvencionalne poljoprivrede na okoliš, tlo ali i samo zdravlje čovjeka uvelike je dovelo do povećanja ekološke poljoprivredne proizvodnje kako u svijetu, tako i na području Republike Hrvatske. Intenzivno korištenje mineralnih gnojiva, sredstava za zaštitu, ali i sa sve manjim unošenjem organske tvari u tlo, dovelo je do velike degradacije po pitanju kvalitete tla, ali i iznimno velikog, i u mnogim slučajevima nepovratnog, utjecaja na okoliš i klimu. Iz povijesti razvoja ekološke proizvodnje vidljivo je da je svijest o negativnom utjecaju neekološke proizvodnje nastupila poprilično rano, kada o navedenom još uvijek nisu postojali znanstveni dokazi. Zahvaljujući pojedincima koji su svoj život posvetili širenju i popularizaciji ekološke poljoprivrede, danas smo u mogućnosti reći da ono što je nekada bio pokret samo šačice pojedinaca, postaje sve više uvjerenje i način života poljoprivrednika i pojedinaca širom svijeta. Zahvalno je, što su prednosti ekološke poljoprivrede prepoznate i od strane zakonodavaca, koji su razvoj ekološke poljoprivrede uvrstili i u dugoročne planove za poticanje okolišnih promjena.

Obzirom na veliku i brzu dostupnost informacija u digitalnom okruženju u kakvom živimo, čovjek je u mogućnosti u relativno kratkom roku doći do značajnih informacija koje mu pomažu u donošenju odluka o vlastitom zdravlju. Sve veća dostupnost ekoloških proizvoda na tržištu EU, ali i RH, dovela je do potrebe da se kupce zaštiti od potencijalnih prevara, a navedeno je potrebno zbog izraženije razlike u cijeni između neekoloških i ekoloških proizvoda. Kako bi se ovom obliku poljoprivredne proizvodnje dalo na značaju, te kako bi se osigurala vjerodostojnost ekoloških proizvoda, Europska Unija pokrenula je zajednički sustav kontrole i certifikacije ekološke proizvodnje. Navedeno za cilj ima pružanje sigurnosti kupcima da proizvod koji prati ekološki certifikat, uistinu jest proizvod koji je nastao poštivanjem svih pravila koja su postavljena propisima koji definiraju ovakav način proizvodnje.

Uistinu je pohvalno da se važnost zaštite ekološke proizvodnje u Hrvatskoj prepoznala već početkom 90-tih godina prošlog stoljeća. Prva pravila koja su nastala početkom 90-tih, a koja su se temeljila na međunarodno priznatom standardu IFOAM-a, postavila su temelje detaljnijem razvoju zakonodavstva i regulacije ekološke proizvodnje. Sve navedeno dovelo je do inkorporacije ekološke poljoprivrede u jedan od najznačajnijih zakonskih propisa u Hrvatskoj, Zakon o poljoprivredi. Rast površina pod ekološkom proizvodnjom vidljiv je iz godine u godinu, a isto se odražava i na broj subjekata koji se upisuju u Upisnik ekoloških

subjekata, te je posljednjih godina Hrvatska jedna od rijetkih zemalja u EU koja se može pohvaliti značajnijim rastom.

Kontrolni sustav ekološke proizvodnje u Republici Hrvatskoj temelji se na propisima koji su postavljeni na nivou EU. Uredbe koje definiraju pravila ekološke proizvodnje dostupne su svima putem mrežnih stranica Komisije EU i Ministarstva poljoprivrede, te svatko u svakom trenutku može provjeriti uvjete koji je potrebno zadovoljiti kako bi se došlo do certifikata s ekološkim statusom. Kontrolni sustav ekološke proizvodnje postavljen je na način da kontrolna tijela nadziru ekološke subjekte, dok su sama kontrolna tijela podložna stalnom nadzoru od strane Državnog inspektorata. Također, cjelokupni sustav kontrole i certifikacije ekološke proizvodnje pojedine članice EU periodički je podložan direktnim kontrolama od strane Komisije koja provjerava način na koji se sustav postavljen i kakvi su odnosi unutar samog sustava. Je li sustav u Hrvatskoj dobro postavljen, ostaje za vidjeti u budućnosti kada bi se veći fokus trebao staviti na povećanje proizvodnje i veću dostupnost ekoloških proizvoda, samim time i manjim cijenama, a ne toliko na sustav potpora koji stoji na raspolaganju ekološkim proizvođači. Iako je poticanje ekološke proizvodnje razumljivo, obzirom da proizvođač dobije manju količinu proizvoda uz veći napor, isti ne bi trebao biti imperativ za početak bavljenja ekološkom proizvodnjom. Nažalost, trenutni sustav ekološke proizvodnje u Hrvatskoj više je fokusiran na potpore, a ne na količinu proizvedenog proizvoda. I dok će se fokus u budućnosti morati okrenuti prema količini proizvedenih proizvoda, pitanje je na koji način će sustav kontrole ekološke proizvodnje moći odgovoriti sve većim zahtjevima tržišta. No, ono što ostaje vidljivo je da Komisija EU konstantno radi na unaprjeđivanju pravila ekološke proizvodnje ali i sustavnom unapređenju kontrolnog sustava kako bi na kraju zaštitilo kupca od prevara, ali i direktno utjecalo na razinu zagađenja okoliša od strane poljoprivredne proizvodnje.

5. POPIS LITERATURE

1. Batelja Lodeta, K., Gugić, J., Čmelik, Z. (2011.): Ekološka poljoprivreda u Europi i Hrvatskoj s osvrtom na stanje u voćarstvu, *Pomologia Croatica*, Vol. 17: br. 3-4
2. Kisić, I. (2014.): Uvod u ekološku poljoprivredu, Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, p.p. 340
3. Lockeretz, W. (2007.): *Organic farming – an International History*, CAB International, Walingford
4. Mikkelsen, C., Schlüter, M. (2009.): *The new EU Regulation for Organic Food and Farming: (EC) No 834/2007: Background, Assessment, Interpretation*. IFOAM EU group, Brisel
5. Miśniakiewicz, M., Łuczak, J., Maruszewska, N. (2021.): Improvement of Organic Farm Assessment Procedures on the Example of Organic Farming in Poland—Recommendations for Organic Farming in Poland. *Agronomy 11*: 1560
6. Moder, G., (2022.): *Betriebsmittelkatalog für die biologische Landwirtschaft in Österreich 2022.*, EASY-CERT Services GmbH, Betriebsmittelbewertung, Enzersfeld, p.p. 200
7. Peteljak, K. (2011.): Pregled razvoja i obilježja ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj. *Ekonomski vjesnik: Review of Contemporary Entrepreneurship, bussines, and Economic Issues*, Vol. XXIV No 2., Osijek
8. Znaor, D. (1996.): *Ekološka poljoprivreda, poljoprivreda sutrašnjice*, Nakladni zavod Globus, Zagreb, p.p. 469
9. Obavijest Komisije – „Plavi vodič” o provedbi pravila EU-a o proizvodima 2016., Službeni list Europske Unije C 272, svezak 59., 26. srpnja 2016, str. 1 - 149
10. Council Regulation (EEC) No 2092/91 of 24 June 1991 on organic production of agricultural products and indications referring thereto on agricultural products and foodstuffs, *Official Journal of the European Communities L 198*, Volume 34, 22. srpnja 1991., str. 1 – 16
11. Delegirana uredba Komisije (EU) 2021/2306 od 21. listopada 2021. o dopuni Uredbe (EU) 2018/848 Europskog parlamenta i Vijeća pravilima o službenim kontrolama pošiljaka ekoloških proizvoda i proizvoda iz prijelaznog razdoblja namijenjenih uvozu u Uniju te o potvrdi o inspekciji, *Službeni list L 461*, 27. prosinca 2021., str. 13 – 29

12. Delegirana uredba Komisije (EU) 2021/771 od 21. siječnja 2021. o dopuni Uredbe (EU) 2018/848 Europskog parlamenta i Vijeća utvrđivanjem posebnih kriterija i uvjeta za provjere evidencije u službenim dokumentima u okviru službenih kontrola u ekološkoj proizvodnji i službenih kontrola skupina subjekata, Službeni list Europske Unije L 165, 11. svibnja 2021., str. 25 – 27
13. HRN EN ISO 17065:2013 Ocjenjivanje sukladnosti – Zahtjevi za kontrolna tijela koja provode certifikaciju proizvoda, procesa i usluga (ISO/IEC 17065:2012; EN ISO/IEC 17065:2012), HZN Glasilo 1/2013, Zagreb, 2013
14. Pravilnik o kontrolnom sustavu ekološke poljoprivrede, Narodne Novine 11/2020
15. Provedbena uredba Komisije (EU) 2020/464 od 26. ožujka 2020. o utvrđivanju određenih pravila za primjenu Uredbe (EU) 2018/848 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu dokumenata potrebnih za retroaktivno priznavanje prijelaznog razdoblja u svrhu prelaska na ekološku proizvodnju, proizvodnje ekoloških proizvoda i informacija koje trebaju pružati države članice, Službeni list Europske Unije L 98, 31. ožujka 2020., str. 2 – 26
16. Provedbena uredba Komisije (EU) 2021/1165 od 15. srpnja 2021. o odobravanju određenih proizvoda i tvari za upotrebu u ekološkoj proizvodnji i utvrđivanju njihovih popisa, Službeni list Europske Unije L 253, 16. srpnja 2021., str. 13 – 49
17. Provedbena uredba Komisije (EU) 2021/279 od 22. veljače 2021. kojom se utvrđuju detaljna pravila za provedbu Uredbe (EU) 2018/848 Europskog parlamenta i Vijeća o kontrolama i drugim mjerama kojima se osiguravaju sljedivost i sukladnost u ekološkoj proizvodnji i označivanju ekoloških proizvoda
18. Uredba (EU) br. 1305/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2013. o potpori ruralnom razvoju iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR) i stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1698/2005, Službeni list Europske Unije L 347, svezak 56, 20. prosinca 2013., str. 487 – 549
19. Uredba (EU) 2017/625 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. ožujka 2017. o službenim kontrolama i drugim službenim aktivnostima kojima se osigurava primjena propisa o hrani i hrani za životinje, pravila o zdravlju i dobrobiti životinja, zdravlju bilja i sredstvima za zaštitu bilja, o izmjeni uredaba (EZ) br. 999/2001, (EZ) br. 396/2005, (EZ) br. 1069/2009, (EZ) br. 1107/2009, (EU) br. 1151/2012, (EU) br. 652/2014, (EU) 2016/429 i (EU) 2016/2031 Europskog parlamenta i Vijeća, uredaba Vijeća (EZ) br. 1/2005 i (EZ) br. 1099/2009 i direktiva Vijeća 98/58/EZ, 1999/74/EZ, 2007/43/EZ, 2008/119/EZ i 2008/120/EZ te o stavljanju izvan snage

- uredaba (EZ) br. 854/2004 i (EZ) br. 882/2004 Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva Vijeća 89/608/EEZ, 89/662/EEZ, 90/425/EEZ, 91/496/EEZ, 96/23/EZ, 96/93/EZ i 97/78/EZ te Odluke Vijeća 92/438/EEZ (Uredba o službenim kontrolama), Službeni list Europske Unije L 95, 07. travnja 2017., str. 1 – 142
20. Uredba (EU) 2018/848 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. svibnja 2018. o ekološkoj proizvodnji i označivanju ekoloških proizvoda te stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 834/2007, Službeni list Europske Unije L 150, 14. lipnja 2018., str. 1 – 93
21. Uredba Komisije (EZ) br. 1235/2008 od 8. prosinca 2008. o detaljnim pravilima za provedbu Uredbe Vijeća (EZ) br. 834/2007 s obzirom na režime za uvoz ekoloških proizvoda iz trećih zemalja, Službeni list Europske unije, Posebno izdanje 2013., 15. Okoliš, potrošači i zaštita zdravlja, Svezak 008, str. 187 – 215
22. Uredba Komisije (EZ) br. 2023/2006 od 22. prosinca 2006. o dobroj proizvođačkoj praksi za materijale i predmete koji dolaze u dodir s hranom, Službeni list Europske Unije, Posebno izdanje 2013., 15. Okoliš, potrošači i zaštita zdravlja, Svezak 008, str. 36 – 40
23. Uredba Komisije (EZ) br. 889/2008 od 5. rujna 2008. o detaljnim pravilima za provedbu Uredbe Vijeća (EZ) br. 834/2007 o ekološkoj proizvodnji i označivanju ekoloških proizvoda s obzirom na ekološku proizvodnju, označivanje i kontrolu, Službeni list Europske unije, Posebno izdanje 2013., 15. Okoliš, potrošači i zaštita zdravlja, Svezak 008, str. 173 – 257
24. Uredba Vijeća (EZ) br. 834/2007 od 28. lipnja 2007. o ekološkoj proizvodnji i označivanju ekoloških proizvoda i stavljanju izvan snage Uredbe (EEZ) br. 2092/91, Službeni list Europske unije, Posebno izdanje 2013., 15. Okoliš, potrošači i zaštita zdravlja, Svezak 008, str. 139 – 162
25. Zakon o poljoprivredi, Narodne Novine 118/2018, 42/2020, 127/2020, 52/2021
26. Zakon o službenim kontrolama i drugim službenim aktivnostima koje se provode sukladno propisima o hrani, hrani za životinje, o zdravlju i dobrobiti životinja, zdravlju bilja i sredstvima za zaštitu bilja, Narodne Novine 52/2021

INTERNETSKE STRANICE

27. <http://www.mardesic.hr/en/products>, datum pristupanja 30.06.2022.

28. https://agriculture.ec.europa.eu/farming/organic-farming/organic-logo_en, datum pristupanja 30.06.2022.
29. <https://agridata.ec.europa.eu/extensions/DashboardIndicators/OrganicProduction.html>, datum pristupanja 10.04.2022.
30. <https://agridata.ec.europa.eu/extensions/DashboardIndicators/OrganicProduction.html>, datum pristupanja 24.04.2022.
31. <https://akreditacija.hr/onama/>, datum pristupanja 12.06.2022.
32. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Organic_farming_statistics, datum pristupanja 24.04.2022.
33. https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/organic-farming/controls_en, datum pristupanja 24.04.2022.
34. https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/organic-farming/legislation_hr, datum pristupanja 12.07.2022.
35. <https://leap.unep.org/countries/eu/national-legislation/council-regulation-eec-no-209291-organic-production-agricultural>, datum pristupanja 26.06.2022.
36. <https://mfin.go.hr/o-ministarstvu/djelokrug-2507/ustrojstvo-84/carinska-uprava-146/146>, datum pristupanja 09.06.2022.
37. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_12_116_2290.html, datum pristupanja 12.06.2022.
38. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_08_97_1833.html, datum pristupanja 12.06.2022.
39. <https://podaci.dzs.hr/hr/podaci/poljoprivreda/>, datum pristupanja 05.06.2022.
40. <https://poljoprivreda.gov.hr/istaknute-teme/poljoprivreda-173/poljoprivreda-175/ekoloska/popis-ovlastenih-kontrolnih-tijela/3671>, datum pristupanja 25.04.2022.
41. <https://poljoprivreda.gov.hr/istaknute-teme/poljoprivreda-173/poljoprivreda-175/ekoloska/popis-ovlastenih-kontrolnih-tijela/3671>, datum pristupanja 05.06.2022.
42. <https://poljoprivreda.gov.hr/istaknute-teme/poljoprivreda-173/poljoprivreda-175/ekoloska/eko-znak-graficki-standardi/4212>, datum pristupanja 30.06.2022.
43. <https://poljoprivreda.gov.hr/kontakti/uprava-za-poljoprivredno-zemljiste-biljnu-proizvodnju-i-trziste/121>, datum pristupanja 05.06.2022.

44. <https://poljoprivreda.gov.hr/o-ministarstvu/unutarnje-ustrojstvo/4470>, datum pristupanja 05.06.2022.
45. <https://www.apprrr.hr/o-nama/>, datum pristupana 12.06.2022.
46. https://www.bio-garantie.hr/docs/transfer/2000596HR_first%20page.pdf, datum pristupanja 20.07.2022.
47. <https://www.bio-garantie.hr/hr/novosti/news-225~nova-eu-uredba-848-2018-o-ekolo-koj-proizvodnji>, datum pristupanja 26.06.2022.
48. <https://www.ekovjesnik.hr/clanak/725/kako-smanjiti-ugljicni-otisak-proizvodnje-govedeg-mesa>, datum pristupanja 16.07.2022.
49. <https://www.podravka.hr/proizvod/vegeta-bio/>, datum pristupanja 30.06.2022.
50. <https://www.svijet-kvalitete.com/index.php/prehrana/3245-ovlastena-kontrolna-tijela-u-ekoloskoj-poljoprivredi>, datum pristupanja 12.06.2022.
51. Ministarstvo poljoprivrede (2021): Statistika ekološke poljoprivrede, <https://poljoprivreda.gov.hr/ekoloska-poljoprivreda-96/96>, datum pristupanja 10.04.2022

6. SAŽETAK

Kontrolni sustav ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj postavljen je na način da prati pravila koja su definirana na nivou Europske Unije i koja su pristupanjem RH u Europsku Uniju, postala obavezna za sve koji svoje proizvode žele staviti na tržište s oznakama na ekološku proizvodnju. Kontrolni sustav sačinjen je od državnih institucija i privatnih kontrolnih tijela, koji zajedno čine sustav upravljanja i kontrole ekološke proizvodnje s jasnim definicijama iz EU uredbi, te dodatno definirano nacionalnim zakonodavnim aktima, kako bi svi dionici ekološkog sustava znali svoje obaveze i prava. Važnost ekološke proizvodnje prepoznata je na svim nivoima zakonodavne vlasti, te se konstantnim praćenjem razvoja poljoprivredne proizvodnje, razvijaju i pravila koja definiraju ekološku proizvodnju. Kao nadležna institucija, Ministarstvo poljoprivrede zaduženo je za uspostavu kontrolnog sustava, počevši od samostalne organizacijske jedinice unutar Ministarstva, do privatnih kontrolnih tijela koja rade po ovlaštenju Ministarstva poljoprivrede. U kontrolni sustav ekološke proizvodnje uključena su još i Carinska uprava, Državni inspektorat i APPRRR. Privatna kontrolna tijela obavezna su dokazivati Ministarstvu i Akreditacijskoj agenciji, te u godišnjim nadzorima i Državnom inspektoratu, stalnu sukladnost s pravilima postavljenim Uredbama i nacionalnim propisima, a sve u svrhu održavanja ovlaštenja i dokazivanja usklađenosti po pitanju kompetencija zaposlenika i korištenih resursa, odgovornosti menadžmenta kontrolnog tijela i postupka kontrole i izdavanja certifikata. S druge strane, ekološki subjekti obavezni su svoju proizvodnju podvrgnuti intenzivnom sustavu kontrole proizvodnje i dokumentacijske provjere kako bi dokazali stalnu usklađenost s postavljenim pravilima proizvodnje. Od iznimne je važnosti da se pravila proizvodnje poštuju tijekom cijelog ciklusa proizvodnje, pripreme i stavljanja na tržište a što se na kraju potvrđuje izdavanjem certifikata.

Ključne riječi: ekološka proizvodnja, kontrolno tijelo, kontrola, certifikacija, pravila, propisi ekološke proizvodnje

7. SUMMARY

The control system of organic agriculture in the Republic of Croatia is set up in a way to follow the rules defined at the level of the European Union and which, with the accession of the Republic of Croatia to the European Union, became mandatory for all those who want to put their products on the market with organic production labels. The control system consist of state institutions and private control bodies, which together form a system of management and control of organic production with clear definitions from EU regulations, and additionally defined by national legislative acts, so that all stakeholders of the organic system know their obligations and rights. The importance of organic production has been recognized at all levels of legislative power, and by constantly monitoring the development of agricultural production, rules defining organic production are also being developed. As the competent authority, the Ministry of Agriculture is responsible for the establishment of a control system, starting from an independent organizational unit within the Ministry, to private control bodies that work under the approval of the Ministry of Agriculture. The control system of organic production also includes the Customs Administration, State Inspectorate and APPRRR. Private control bodies are obliged to prove to the Ministry and the Accreditation Agency, as well as in annual inspections and the State Inspectorate, constant compliance with the rules set by the Regulations and national regulations, all for the purpose of maintaining approval and proving compliance in terms of employee competencies and used resources, responsibility of the control body's management and the procedure of control and issuance of certificates. On the other hand, organic operators are obliged to subject their production to an intensive system of production control and documentation checks in order to prove constant compliance with the set production rules. It is extremely important that the production rules are followed throughout the entire cycle of production, preparation and placing on the market, which is finally confirmed by issuing a certificate.

Key words: organic production, control body, inspection, certification, rules, organic regulation

8. POPIS TABLICA

Tablica 1. Odnos površina pod ekološkom proizvodnjom u udjelu ukupno korištenog poljoprivrednog zemljišta.....	8
Tablica 2. Popis ovlaštenih kontrolnih tijela u 2022. godini	11
Tablica 3. Popis dopunskih akata kojom se mijenja ili dopunjuje Uredba 2018/848	22
Tablica 4. Sadržaj suhe tvari prema određenoj krmu	45

9. POPIS SLIKA

Slika 1. Zahtjev za upis u Upisnik subjekata u ekološkoj proizvodnji.....	35
Slika 2. Primjer prijelaznog razdoblja oraničnih kultura.....	38
Slika 3. Primjer prijelaznog razdoblja za trajni nasad borovnica	38
Slika 4. Izvod iz Baze ekološkog poljoprivrednog reprodukcijjskog materijala.....	39
Slika 5. Obrazac zahtjeva za korištenje neekološkog biljnog reprodukcijjskog materijala .	41
Slika 6. Odnos broja pojedinačnih uzoraka u odnosu na količinu uzokovane robe u rasutom stanju prema Uredbi 691/2013	54
Slika 7. Primjer oznaka na proizvodu s glavnim sastojkom iz ribolova	55
Slika 8. Primjer pakiranja ekološkog proizvoda.....	56
Slika 9. Službena EU oznaka za ekološki proizvod	57
Slika 10. Službena oznaka za ekološki proizvod RH	57

10. POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Prikaz odnosa ekoloških poljoprivrednih proizvođača i ekoloških prerađivača	9
Grafikon 2. Odnos ekoloških poljoprivrednih proizvođača prema ukupno registriranim poljoprivrednim proizvođačima izražen u % u RH u 2020. godini.....	9
Grafikon 3. Hijerarhijski prikaz sudionika kontrolnog sustava u ekološkoj proizvodnji....	10
Grafikon 4. Položaj službe za ekološku proizvodnju unutar Ministarstva poljoprivrede ...	12
Grafikon 5. Prikaza koraka prilikom uvoza ekoloških ili proizvoda iz prijelaznog razdoblja iz treće zemlje na područje EU	50

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Fakultet agrobiotehničkih znanosti u Osijeku

Diplomski rad

Sveučilišni diplomski studij, smjer Ekološka poljoprivreda

Kontrolni sustav ekološke proizvodnje u Republici Hrvatskoj

Marko Tarandek

Sažetak

Kontrolni sustav ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj postavljen je na način da prati pravila koja su definirana na nivou Europske Unije i koja su pristupanjem RH u Europsku Uniju, postala obavezna za sve koji svoje proizvode žele staviti na tržište s oznakama na ekološku proizvodnju. Kontrolni sustav sačinjen je od državnih institucija i privatnih kontrolnih tijela, koji zajedno čine sustav upravljanja i kontrole ekološke proizvodnje s jasnim definicijama iz EU uredbi, te dodatno definirano nacionalnim zakonodavnim aktima, kako bi svi dionici ekološkog sustava znali svoje obaveze i prava. Važnost ekološke proizvodnje prepoznata je na svim nivoima zakonodavne vlasti, te se konstantnim praćenjem razvoja poljoprivredne proizvodnje, razvijaju i pravila koja definiraju ekološku proizvodnju.

Rad je izrađen pri: Fakultet agrobiotehničkih znanosti u Osijeku

Mentor: Prof.dr.sc. Mirjana Brmež

Broj stranica: 63

Broj grafikona i slika: 13

Broj tablica: 4

Broj literaturnih navoda: 0

Broj priloga: 0

Jezik izvornika: hrvatski

Ključne riječi: ekološka proizvodnja, kontrolno tijelo, kontrola, certifikacija, pravila, propisi ekološke proizvodnje

Datum obrane:

Stručno povjerenstvo za obranu:

- 1. Prof.dr.sc. Brigita Popović, predsjednik**
- 2. Prof.dr.sc. Mirjana Brmež, mentor**
- 3. Prof.dr.sc. Karolina Vrandečić, član**

Rad je pohranjen u: Knjižnici Fakulteta agrobiotehničkih znanosti u Osijeku, Sveučilištu u Osijeku, Vladimira Preloga 1, Osijek.

BASIC DOCUMENTATION CARD**Josip Juraj Strossmayer University of Osijek****Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek****University Graduate Studies, Plant production, Organic agriculture****Graduate thesis****Control system of organic production in the Republic of Croatia****Marko Tarandek****Abstract**

The control system of organic agriculture in the Republic of Croatia is set up in a way to follow the rules defined at the level of the European Union. With the accession of the Republic of Croatia to the European Union, those rules became mandatory for all those who want to put their products on the market with organic marks. The control system is made up of state institutions and private control bodies, which together form a system of management and control of organic production with clear definitions from EU regulations, and additionally defined by national legislative acts, so that all stakeholders of the organic system know their obligations and rights. The importance of organic production recognized is at all levels of legislative power, and by constant monitoring of the development of agricultural production, the rules defining organic production are also being developed.

Thesis performed at: Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek**Mentor:** Prof.dr.sc. Mirjana Brmež**Number of pages:** 66**Number of figures and pictures:** 13**Number of tables:** 4**Number of references:** 0**Number of appendices:** 0**Original in:** Croatian**Key words:** organic production, control body, inspection, certification, rules, organic regulation**Thesis defended on date:****Reviewers:**

1. **Prof.dr.sc. Brigita Popović, President**
2. **Prof.dr.sc. Mirjana Brmež, mentor**
3. **Prof.dr.sc. Karolina Vrandečić, member**

Thesis deposited at: Library, Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Vladimira Preloga 1, Osijek.